

24

EN - NUR / SVJETLOST
OBJAVLJENA U MEDINI, IMA 64 AJETA

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 سُورَةٌ أَنْزَلْنَاهَا وَفَرَضْنَاهَا وَأَنْزَلْنَا فِيهَا آيَاتٍ لِّبَيْنِكَ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿١﴾
 الرَّانِيَةُ وَالرَّانِي فَأَجْلِدْهُ وَأَكْلٌ وَجِدِّ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ
 بِحِسَابِ رَأْفَةٍ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَيْشَاءَ
 عَذَابُهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢﴾

"U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!"

"Objavljujemo ovu suru i njezine propise činimo obaveznim! U njoj objavljujemo jasne dokaze da biste pouku primili. /1/ Bludnicu i bludnika izbičujte sa stotinu udara biča, svakog od njih, i neka vas pri vršenju Allahovih propisa ne obuzima prema njima nikakvo sažaljenje, ako u Allaha i u onaj svijet vjerujete, i neka kažnjavanju njihovu jedna skupina vjernika prisustvuje!" /2/

Allah Uzvišeni kaže: **"Objavljujemo ovu suru"**, tj. ovu suru objavljujemo. Time je skrenuta pozornost na nju. Ova pozornost ne isključuje druge sure. **"...i njezine propise činimo obaveznim!"**, tj. objašnjavamo šta je dozvoljeno, šta nije dozvoljeno, šta je naredeno, a šta zabranjeno i šerijatske sankcije.

"U njoj objavljujemo jasne dokaze", tj. pojašnjene i očigledne

"da biste pouku primili." Zatim Uzvišeni kaže:

"Bludnicu i bludnika izbičujte sa stotinu udara biča, svakog od njih", znači da je u ovome časnome ajetu propis o šerijatskoj kazni (hadd) za bludnika. Učeni su to detaljno razradili, a postoji i neslaganje među njima: ako je bludnik neoženjen, kazna mu je sto udara biča, kao što je ajetu, i progon iz svoga grada za jednu godinu, prema većini učenjaka, za razliku od Ebu-Hanife, Allah mu se smilovao, kod kojeg je progon, prepušten vladaru (imamu). Međutim, argument većine je predanje utvrđeno u "Sahihu" Buharije i Muslima od Ebu-Hurejrea i Zejda ibn Halida el-Džuhennija o dvojici beduina koja su došla Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., pa je jedan upitao /286/: "Allahov Poslanice, ovaj moj sin bio je u najmu kod ovoga, pa je učinio blud sa

njegovom ženom. Ja sam svoga sina iskupio od njega za stotinu ovaca i janje. Pitao sam učene, pa su mi rekli da moj sin zaslužuje kaznu stotinu udara bičem i jednu godinu progona, a žena ovoga kamenovanje?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio je: "Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moj život, ja ću vam, uistinu, presuditi prema Knjizi Allaha Uzvišenog. Janje i bravi trebaju da ti se vrate, a tvoj sin treba da dobije sto udara biča i da bude prognan jednu godinu. "Urani, Unejse," Poslanik reče čovjeku iz Benu Eslema, "ženi ovog, pa ako ona prizna grijeh kamenuj je!" On je poranio do nje, a ona je priznala, pa ju je kamenovao. Ovdje su dokazi za progon bludnika, pored sto udara bičem, ako je neoženjen. A, ako je bio oženjen i živio u valjanom braku, a uz to je slobodan, punoljetan i pametan, bit će kamenovan, kao što prenosi Malik, Allah mu se smilovao, od Omera ibn el-Hattaba /287/ da je ustao, zahvalio se Allahu i donio pohvalu na Njega, a zatim rekao: "Ljudi, uistinu, je Allah Uzvišeni poslao Muhammeda, s.a.v.s., sa Istinom i objavio mu Knjigu. Među onim što mu je objavio bio je i ajet o kamenovanju. Mi smo ga učili i zapamtili. Allahov Poslanik, s.a.v.s., izvršavao je ovu šerijatsku kaznu, a i mi poslije njega. Bojim se da potraje vrijeme, pa da neko kaže: 'Ne nalazimo ajet o kamenovanju u Allahovoj Knjizi', tako dolazeći u zabludu zbog ostavljanja jednog propisa kojeg je Allah objavio. Po Allahovoj Knjizi kamenovanje je Istina spram onoga ko učini blud, ako je oženjen ili udata, samo ako se to dokaže, ili se ustanovi trudnoća, ili dođe do priznanja." Zabilježili su ga opširno Buharija i Muslim od Malika, a mi smo ovdje odabrali toliko da potvrdimo našu namjeru.

Prenosi hafiz Ebu Jala el-Mevsuli od Kesira ibn es-Salta /288/: "Bili smo kod Mervana, a među nama je bio i Zejd koji reče: 'Mi smo učili: 'Starca i staricu, ako učine blud, kamenujte, obavezno!' Mervan upita: 'Zar ga nisi napisao u Mushafu?', a on odgovori: 'Spomenuli smo to kad je među nama bio Omer ibn el-Hattab.' On rekao je: 'Ja ću vam dati zadovoljavajući odgovor u vezi s tim', a mi smo pitali: 'A kako to?' Odgovorio je: 'Došao je neki čovjek Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i spomenuo neke stvari, a između ostalog i kamenovanje, rekavši: Allahov Poslanice, izdiktiraj mi ajet o kamenovanju.' Odgovorio je: 'Ne mogu sada.'" Ovo ili slično tome prenio je i Nesai, a mi smo zabilježili brojne lance prenošenja koji se međusobno osnažuju i ukazuju da je ajet o kamenovanju bio zapisan, pa je dokinuto njegovo čitanje, a njegov je propis ostao važeći. Allah najbolje zna.

Prenesen je propis sastavljanja, za oženjenog bludnika, sto udara biča prema ajetu i kamenovanja prema Sunnetu i to iz predaja autora četiri "Sunena" i Muslima od Ubade ibn es-Samita, koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Uzmite i naučite od mene; Allah je za njih učinio izlaz: neudata sa neoženjenim sto udara biča i izgnanstvo do jedne godine, a udata sa oženjenim sto udara bičem i

* Objavljena nakon sure "El - Hašr".

kamenovanje." Međutim, Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio je da se kamenuje žena sa kojom je najamnik počino blud, a kamenovao je i Ma'iza i ženu iz plemena Gamid i od njega, s.a.v.s., nije preneseno da ih je bičevao prije kamenovanja.⁴⁶⁸

Navedeni su vjerodostojni hadisi koji se međusobno osnažuju i koji su preneseni višebrojnimi lancima prenošenja i tekstova o ograničavanju na njihovo kamenovanje i u njima nije spomenuto bičevanje.

Allah Uzvišeni kaže:

"i neka vas pri vršenju Allahovih propisa ne obuzima prema njima nikakvo sažaljenje", tj. u Allahovom propisu, tj. ne imajte sažaljenja prema njima kada je u pitanju Allahov zakon, tj. sažaljenja koje će navesti sudiju da ostavi izvršenje kazne. U hadisu se kaže /290/: "Šerijatska kazna koja se izvršava na Zemlji bolja je za njene stanovnike od toga da im kiša pada četrdeset jutara. Ibn Ebi-Hatim prenosi od Ubejdullaha ibn Abdullaha ibn Omera da je Ibn-Omerova sluškinja počinila blud, pa ju je on izbičevao po nogama. Nafi' kaže: "Mislim da rekao je: 'I po leđima." Rekao je Abdullah: "Citirao sam:

"i neka vas pri vršenju Allahovih propisa ne obuzima prema njima nikakvo sažaljenje." Odgovorio je Ibn-Omer: "Sinčiću, vidiš, mene je obuzelo sažaljenje prema njoj. Allah mi nije naredio da je ubijem, niti da je bičujem po glavi, a nju je boljelo kad sam je bičevao." Allah Uzvišeni kaže :

"ako u Allaha i u onaj svijet vjerujete", tj. učinite to i izvršite kazne nad onim ko je učinio blud i jako ga udarite, ali ne žestoko i previše, kako bi se povratio i on i Onaj Koji radi isto to. Allah Uzvišeni kaže:

"i neka kažnjavanju njihovu jedna skupina vjernika prisustvuje!" znači javno i u prisutvu ljudi. To je efikasnije u njihovom spriječavanju i djelotvornije za njihov povrat, jer je u tome prijekor i ljaga ako su ljudi prisutni. Ima mišljenje da to nije radi javnog sramoćenja, već da bi se Allahu dova upućivala da njima dvoma oprost i smiluje se.⁴⁶⁹

⁴⁶⁸ Kažem: "Možda je spajanje bičevanja i kamenovanja za oženjenog dokinuto, za što kao argument stoji da ga on, s.a.v.s., nije primijenio, s obzirom da su njegove riječi: 'Allah je za njih učinio izlaz' izgovorene kad je kazna za bludnicu bila zadržavanje u kućama dok ih Allah ne usmrti ili im ne nađe neki izlaz prema 15. ajetu sure En-Nisa (Žene). Pa je očito da je hadis prethodio njegovoj primjeni kamenovanja glede žene sa kojom je blud učinio namjesnik i glede Ma'iza i žene iz plemena Gamid, a prema njegovim riječima upućenim Unejsu: 'Porani do žene ovoga, pa ako prizna onda je kamenuj.' Zbog svega ovoga moguće je, čak vjerovatno, da je hadis o spajanju bičevanja i kamenovanja oženjenog dokinut. Zato to zastupa i većina uleme, među njima Ebu-Hanife, Malik i Šafija, Allah im se smilovao, dok Ahmed zastupa spajanja prema prethodnom hadisu o spajanju.

⁴⁶⁹ Kažem: "A da je i radi opomene i primanja pouke, jer izvršenje kazne najbolje spriječava grješnje, a i objelodanjuje Allahov propis i osnažuje Njegov zakon i sljedbenike.

الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً
وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحُرْمٌ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ﴿٣٠﴾

"Bludnik ne opći osim sa bludnicom ili mnogoboškinjom, a bludnica, s njom ne opći osim bludnik ili mnogobožac, a to je zabranjeno vjernicima."/3/

Ovo je obavijest od Allaha Uzvišenog da bludnik opći samo sa bludnicom ili mnogoboškinjom, tj. da će mu se u njegovoj nakani povinovati samo grješna bludnica ili mnogoboškinja, koja ne vjeruje da je to zabranjeno, a isto tako:

"a bludnica, s njom ne opći osim bludnik ili mnogobožac", tj. bludnik, koji je grješan zbog svoga bluda, ili mnogobožac, koji ne vjeruje u njegovu zabranu. Sufajan Es-Sevri prenosi od Ibn-Abbasa, r.a., da je o riječima Uzvišenog:

"Bludnik ne opći osim sa bludnicom ili mnogoboškinjom" rekao: "Ovo se ne odnosi na brak već na spolni odnos, tj. sa njom će blud učiniti samo bludnik ili mnogobožac." Ovo predanje od njega je vjerodostojno, a tako se prenosi i od jedne grupe tabi'ina.

Allah Uzvišeni kaže: **"a to je zabranjeno vjernicima"**, tj. da to rade (tj. blud) i da se žene bludnicama ili da se poštene žene udaju za grješnike i nemoralne ljude. Ovaj ajet je u kontekstu riječi Uzvišenog :

"kada su čedne i kada javno ne čine blud i kada tajno ne žive s ljubavnicima." (4:25) i Njegovih riječi:

"s namjerom da se njima oženite, a ne da s njima blud činite i da ih za prilježnice uzimate." (5:5) Zbog ovoga kod Ahmeda nije valjan bračni ugovor krjeposnog čovjeka sa nemoralnom ženom sve dok je ona takva i dok se od nje ne zatraži da se pokaje, pa ako to učini bračni ugovor je valjan, a u suprotnom nije. Također, nije dozvoljena udaja poštene žene za pokvarena i nemoralna čovjeka sve dok se ispravno ne pokaje, zbog riječi Uzvišenog:

"a to je zabranjeno vjernicima." Imam Ahmed prenosi od Abdullaha ibn Amra /291/ da je neki čovjek pravovjernik tražio dozvolu od Allahova Poslanika, s.a.v.s., za neku ženu koja se zvala Ummi-Mehzul, a koja se odavala nemoralu, njemu je za brak uvjetovala da će da ga izdržava. On je zatražio dozvolu od Allahova Poslanika, s.a.v.s., ili mu je nešto spomenuo o njoj, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., je proučio:

"Bludnik ne opći osim sa bludnicom ili mnogoboškinjom, a bludnica, s njom ne opći osim bludnik ili mnogobožac, to je zabranjeno vjernicima." Prenose ga i Tirmizi i

Nesai, a Tirmizi ga ocjenju kao hasen-garib, a zabilježio ga je i Ebu-Davud.

Ibn Ebi-Hatim prenosi od Ebu-Hurejra, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /292/ "Neka bičevani bludnik ženi samo istu kao što je i on."

Imam Ahmed prenosi od Abdullaha ibn Omera da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao /293/: "Trojici je Allah zabranio Džennet: ustrajnom alkoholičaru, neposlušniku svojim roditeljima i onome ko dozvoljava nemoral u svojoj porodici."

Međutim, ako dođe do pokajanja, tada je udaja ili ženidba valjana, kao što je prenio imam Ebu-Muhammed ibn Ebi-Hatim, Allah mu se smilovao, od Šu'be, oslobođenog roba Ibn-Abbasa, r.a., da je čuo Ibn-Abbasa kako je nekom čovjeku koji ga je pitao /294/: "Odlazio sam jednoj ženi i radio sa njom ono što mi je zabranio Allah. Ali me je Allah Uzvišeni darovao pokajanjem od toga i ja sam želio da je oženim. Međutim, neki ljudi su kazali da se bludnik može oženiti samo bludnicom ili mnogoboškinjom?" Odgovorio: "Ne odnosi se to na to. Oženi je, a što bude grijeha neka je na meni."

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَا يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُنَّ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ۝ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝

"One koji okrive poštene žene, a ne dokažu to s četiri svjedoka, sa osamdeset udara biča izbičujte i nikada više svjedočenje njihovo ne primajte; to su nečasni ljudi, /4/ osim onih koji se poslije toga pokaju i poprave, jer i Allah prašta i Milostiv je!"/5/

U ovome ajetu časnom je objašnjenje propisa o bičevanju potvornika poštene žene, koja je slobodna, punoljetna i moralna. Također se i potvornik nekoga čovjeka bičuje i nema nikakva spora među ulemom o tome. Ako bi potvornik donio dokaz za valjanost onoga što rekao je, bio bi oslobođen kazne. Zbog toga Uzvišeni kaže:

"...a ne dokažu to s četiri svjedoka, sa osamdeset udara biča izbičujte i nikada više svjedočenje njihovo ne primajte; to su nečasni ljudi." Za potvornika, ako ne donese dokaz o ispravnosti onoga što rekao je, nužno slijede tri propisa: jedan je da se izbičuje sa osamdeset udaraca, drugi da mu više nikada svjedočenje ne bude primljeno i treće da će biti nečastan, šerijatski neispravan, i kod Allaha, a i kod ljudi.

Zatim Uzvišeni kaže:

"osim onih koji se poslije toga pokaju i poprave." Ulema se razilazi po pitanju ovog izuzimanja: da li se ono odnosi samo na zadnju rečenicu, pa da pokajanje skida sa njega nečasnost, a da mu se i dalje, trajno, ne prima svjedočenje iako se

pokajao ili se vraća na obje rečenice: drugu i treću. Što se tiče bičevanja ono je prošlo i završilo se, svejedno pokajao se ili ustrajao i za njega, poslije toga, nema tretmana (važnosti), i tu nema razlike u stavovima. Tako trojica imama smatraju da će mu se primati svjedočenje ako se pokaje i da tada prestaje njegovo tretiranje kao fasika. To je ustvrdio Se'id ibn el-Musejeb, prvak tabi'ina, a i jedna grupa od prvih generacija, također. Imam Ebu-Hanife smatra da se izuzimanje odnosi samo na zadnju rečenicu, pa da nečasnost (fisk) nestaje sa pokajanjem, ali da mu se svjedočenje nikada ne prima. Među onima koji to zastupaju, od prvih generacija, su El-Kadi Šurejh, Ibrahim en-Nehai, Se'id ibn Džubejr i drugi. Eš-Šabi i Dahhak kažu: "Ne prima mu se svjedočenje, makar se i pokajao. Jedino ako bi priznao za sebe da je iznio potvoru, tada bi mu se primilo svjedočenje, a Allah najbolje zna."⁴⁷⁰

وَالَّذِينَ

يَرْمُونَ زَوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُنَّ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنفُسُهُمْ فَشَهَدَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَدَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ۝ وَالْخَمْسَةَ أَنْ لَعْنَتُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ۝ وَيَدْرُؤُهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَدَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ ۝ وَالْخَمْسَةَ أَنْ غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ ۝ وَلَا تَقْبَلُوا لَهُنَّ شَهَادَةً وَأَنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ ۝

"A oni koji okrive svoje žene, a ne budu imali drugih svjedoka, nego su samo oni svjedoci, potvrdit će svoje svjedočenje zakletvom Allahom, i to četiri puta da, zaista, govore Istinu, /6/ a peti put da ga pogodi Allahovo prokletstvo, ako laže! /7/ A ona će kazne biti pošteđena ako se četiri puta Allahom zakune da on, doista, laže, /8/ a peti put da je stigne Allahova srdžba, ako on govori Istinu! /9/ A da nije Allahove dobrote prema vama i milosti Njegove i da Allah ne prima pokajanje i da Mudar nije./10/"

⁴⁷⁰ Kažem: "Kako izgleda, a Allah najbolje zna, da je zaključak većine o primanju njegovog svjedočenja, bez ikakve sumnje, bliže ispravnom nego mišljenju Ebu-Hanife da mu se nikada ne primi svjedočenje, jer je izuzimanje navedeno općenito, a specificiranje zahtijeva neki dokaz.

Zatim, riječi Uzvišenoga: "jer i Allah prašta i Milostiv je!" ne bi imale nikakvo značenje. Gdje je oprost i milost ako se njegovo svjedočenje nikada više ne prima?! Kako da prizna sebi potvoru kad nije potvorio i nije lagao i kad je sami čin vidio očima, pa kako da sumnjiči samog sebe za potvoru, a nije izmislio. Štaviše, ako bi priznao za sebe potvoru, tada bi slagao na samog sebe, jer je on pravo vidio, ali je pogrešio što je to obznanio, pa zato ne treba da iznosi svoje svjedočenje, prije nego to učini troje prije njega. U protivnom, bičevanje mu je kazna zbog njegova previda i to je pravedno.

U ovome je časnom ajetu olakšanje za bračne drugove i mogućnost izlaza kada neko od njih potvori svoju ženu, a to mu bude teško dokazati, tako da se uzajamno prokletu, kako je naredio Allah Uzvišeni. Sudija će od njega zatražiti da se zakune četiri puta Allahom, u zamjenu za četiri svjedoka, da Istinu govori, tj. u njegovoj optužbi nje za blud

"a peti put da ga pogodi Allahovo prokletstvo, ako laže!" Tada se ona rastavlja od njega ovim zaklinjanjem, po Šafiji i jednoj brojnoj grupi učenjaka, i zauvijek mu je zabranjena. On će joj dati mehr i nad njom će biti izvršena kazna za blud. Kazne će biti pošteđena samo ako pristane na proklinjanje, pa se četiri puta zakune Allahom da on laže okrivljujući je

"a peti put da je stigne Allahova srdžba, ako on govori Istinu!" Zbog ovoga Uzvišeni kaže:

"A ona će kazne biti pošteđena" znači "hadda",

"ako se četiri puta Allahom zakune da on, doista, laže, a peti put da je stigne Allahova srdžba, ako on govori Istinu!" Ako se na nju (ženu) odnosi srdžba, muškarac u većini slučajeva neće preuzeti na se javnu sramotu svoje porodice i njeno okrivljavanje za blud, osim ako je to stvarno istinito i opravdano, a ona zna istinitost onoga za što je on okrivljuje, pa je zato peti puta za nju da zazove Allahovu srdžbu ne sebe. Onaj na koga je Allah rasrđen (el-magdubu alejhi) zna Istinu, ali odstupa od nje. Zatim Uzvišeni spominje Svoju blagost prema Njegovim stvorenjima i Njegovu dobrotu prema njima što im je uzakonio olakšanje i izlaz iz vrlo teške i mučne situacije, pa kaže Uzvišeni:

"A da nije Allahove dobrote prema vama i milosti Njegove", tj. mnogi bi vam vaši slučajevi bili teški

"i da Allah ne prima pokajanje", tj. od robova Svojih, makar to bilo i poslije teških zakletvi, **"i da Mudar nije"** u onome što je uzakonio, naredio i zabranio. Navode se hadisi koji govore o nužnosti postupanja po ovome ajetu, povodu njegova objavljivanja i sahabije o kojem je objavljen. Ograničit ćemo se na predaje Buharije i Muslima od Se' id ibn Džubejra, od Ibn-Abbasa, kao i na ono što prenosi Buhari od Ibn-Abbasa i Nesai u Tefsiru iz hadisa Abdul-Melika ibn Ebi-Sulejmana. Imam Ahmed prenosi od Se' id ibn Džubejra /295/: "Upitan sam da li će se razvesti oni koji se međusobno prokletu, u vrijeme vladavine Ibn-Ez-Zubejra, pa nisam znao šta da kažem. Ustao sam sa svoga mjesta do mjesta gdje je boravio Omerov sin. Upitao sam: O Ebu Abdur-Rahman, da li će se razvesti oni koji se međusobno prokletu? Odgovorio je: 'Subhanallahi, prvi koji je za to pitao bio je taj i taj.' On je postavio pitanje: 'Allahov Poslaniče, šta ti misliš ako bi čovjek vidio svoju ženu u nemoralu, pa ako to kaže, kazat će nešto veliko, a ako prešuti, prešutit će tako nešto?' Poslanik je zašutio i

nije mu odgovorio. Nakon toga mu je došao i rekao: 'Iskušan sam onim o čemu sam te pitao.' Tada je Uzvišeni objavio:

"A oni koji okrive svoje žene" sve do **"da je stigne Allahova srdžba, ako on govori Istinu!"**, pa je počeo prvo sa čovjekom, savjetujući ga, opominjući i rekavši mu da je ovosvjetska kazna lakša od onosvjetske. Čovjek rekao je: 'Onoga mi Koji te je poslao sa Istinom, ja ne lažem!' Zatim je ponovio ženi, savjetujući je, opominjući i rekavši joj da je ovosvjetska kazna lakša od onosvjetske. Žena je rekla: 'Onoga mi Koji te je poslao sa Istinom, ja ne lažem!' Tada je počeo sa čovjekom koji se četiri puta zakleo Allahom da Istinu govori i peti put da je na njega Allahovo prokletstvo ako laže. Zatim je ponovio sa ženom, pa se je ona četiri puta zaklela Allahom da on laže i peti put da je na nju Allahova srdžba ako on Istinu govori i onda ih je rastavio..." Prenosi ga Nesai, Buhari i Muslim iz hadisa Se' id ibn Džubejra od Ibn-Abbasa.

Buhari prenosi od Ibn-Abbasa /296/ da je Hilal ibn Umejje optužio svoju ženu kod Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je učinila blud sa Šurejk ibn Semhom, pa je Vjerovjesnik, s.a.v.s., odgovorio: "Dokaz ili kazna po tvojim leđima!", a on rekao je: "Allahov Poslaniče, kada neko od nas vidi na svojoj ženi nekog čovjeka, hoće li ići tražiti dokaz (svjedoka)?" Vjerovjesnik, s.a.v.s., počeo je ponavljati: "Dokaz ili kazna po tvojim leđima!" Hilal reče: "Tako mi Onog Koji te posla sa Istinom, ja Istinu govorim, a Allah će objaviti ono što će skinuti odgovornost sa mene", pa je sišao Džibril i objavio mu:

"A oni koji okrive svoje žene" učeći dok nije stigao do:

"...ako on govori Istinu" tako da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., prestao insistirati. Poslao je po oboje, pa je došao Hilal i zakleo se, a Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: "Allah zna da jedno od vas dvoje laže, pa hoće li se jedno od vas pokajati?" Zatim je ona ustala i zaklela se. Kada je bila na petoj zakletvi, zaustavili su je i rekli: "Ona je obavezujuća." Ibn-Abbas kaže: "Oklijevala je i ustuknula tako da smo pomislili da će se povratiti, a zatim je rekla: 'Neću osramotiti svoj narod u ostatku dana.' i nastavila je." Vjerovjesnik, s.a.v.s., reče: "Posmatrajte je, pa ako rodi dijete crnih očiju, debele stražnjice i oblih nogu to je dijete Šurejk ibn Semha." I takvog je i rodila, pa je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "Da nije onoga što je propisano u Allahovoj Knjizi, ja bih se s njom drugačije obračunao." Ovako ga prenosi samo Buhari, a prenosi ga i drugačije od Ibn-Abbasa, a i od drugih.

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنكُمْ
لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَّكُم بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِّنْهُم مَّا اكْتَسَبَ مِنَ
الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ ١١

"Zbilja, oni koji su iznijeli potvoru, jesu jedna skupina između vas!* Vi ne smatrajte to nekim zlom po vas; ne, to je dobro po vas. Svaki od njih bit će kažnjen prema grijehu koji je zaslužio, a onoga od njih koji je to najviše činio čeka patnja velika." /11/

Ovih deset ajeta objavljeno je o Aiši, Majci pravovjernih, r.a., radi koje, a i radi Svoga Vjerovjesnika, s.a.v.s., Allah je Uzvišeni "brižan", kada su je licemjeri koji su iznosili potvore i klevete optužili, iznoseći pravu laž i izmišljotinu, pa je Allah objavio njezinu nevinost, štiteći čast Poslanika, s.a.v.s. Allah uzvišeni kaže:

"Zbilja, oni koji su došli s potvorom..." U ovom prokletstvu je prednjačio Abdullah ibn Ubejj ibn Selul, vođa munafika. On je povezivao potvoru, istraživao i podsticao sve dok to nije prodrlo u svijest nekih muslimana koji su o tome govorili, a neki drugi su to smatrali čak i mogućim. Tako je stanje ostalo jedan mjesec, približno, dok nije sišla objava iz Kur'ana. To je opširno objašnjeno u vjerodostojnim hadisima.

Imam Ahmed prenosi od Ez-Zuhrija, koji kaže: Obavijestio me je Seid ibn el-Musejjeba, Urve ibn ez-Zubejra, Alkame ibn Vekkasa i Ubejdullah ibn Abdullah ibn Utbe ibn Mesud koji prenose od Aiše, žene Vjerovjesnika, s.a.v.s., kada su o njoj potvornici rekli ono što su rekli, pa ju je Allah Uzvišeni oslobodio toga. Svaki od njih (kaže Ez-Zuhriji) ispričao mi je jedan dio onoga što je ona rekla. Neki su zapamtili više od drugog što potvrđuje njegovo kazivanje, a ja sam zapamtio od svakoga značenje hadisa kojeg mi je ispričao od h. Aiše. Jedni dijelovi njihovog kazivanja potvrđuju druge. Dakle, spominju, da je h. Aiša, žena Vjerovjesnika, s.a.v.s., rekla /297/: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi odlazio na neko putovanje bacao bi kocku među svojim ženama, pa čija bi kocka izašla nju bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., poveo sa sobom. Tako je bacio kocku među nama za jedan vojni pohod na koji je krenuo, pa je kocka pala na mene i ja sam krenula sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., To je bilo poslije propisivanja nošenja hidžaba. Ja sam nošena u mojoj nosiljci i u njoj sam boravila. Zadržali smo se dok Allahov Poslanik, s.a.v.s. nije okončao i zaključio taj vojni pohod. Približili smo se Medini. Najavljen je polazak, a ja sam ustala kada je on najavljen i prošla vojsku. Kad sam obavila svoju potrebu, krenula sam prema svojoj jahlici. Međutim, dotaknuvši prsa vidjela sam da mi je pukla ogrlica od školjki iz Zafara, pa sam se vratila tražeći svoju ogrlicu. Potraga za njom me je sadržala, a osobe koje su me prenosile su krenule ponijevši moju nosiljku na devu koju sam ja jahala. Oni su mislili da sam ja u njoj. Žene su tada bile lahke, ne teške i ne debele, jer su samo malo jele, pa tako da ljudima nije bila sporna lahkoća nosiljke kada su je podigli i ponijeli, a i ja sam bila vrlo mlada. Oni su uputili devu i otišli, a ja sam našla svoju ogrlicu, nakon

što je vojska već bila produžila. Stigla sam na njihovo mjesto, a tamo niti je ko dozivao, niti se ko odazivao. Ja sam se uputila na mjesto gdje sam i bila, misleći da će ljudi primijetiti da su me izgubili, pa da će se vratiti radi mene. Dok sam tako sjedila na svome mjestu, savladao me je san i ja sam zaspala. Safvan ibn el-Mu' attal es-Sulemi ez-Zekvani zaostao je za vojskom, pa je počeo putovati početkom noći tako da je osvanuo stigavši do mene. Vidio je priliku čovjeka koji spava, pa mi je došao i prepoznao me kad me je ugledao, a on me je vidio i prije objave propisa o hidžabu. Probudile su me njegove riječi: "Mi smo Allahovi i mi ćemo se Njemu vratiti!", koje je izgovorio kad me je poznao. Spustila sam na lice svoj pokrivač i tako mi Allaha niti mi je šta rekao, niti sam od njega čula ijednu riječ osim što rekao je: "Mi smo Allahovi i mi ćemo se Njemu vratiti!", kada je natjerao svoju devu da klekne. Stao je na njenu prednju nogu pa sam je ja uzjahala i počeo me je voditi na devu sve dok nismo stigli vojsku nakon što su odsjeli zbog vrućine početkom podneva, pa je propao zbog mene ko je propao. Onaj koji je prednjačio u tome bio je Abdullah ibn Ubejj ibn Selul. Stigli smo u Medinu, a ja sam болоvala mjesec dana po dolasku u nju. Ljudi su se prepustili onome što su iznosili potvornici, a ja nisam od tog ništa znala. Jedino što me je zbunjivalo, u mojoj bolesti, da nisam vidjela pažnju od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koju bi mi, inače, posvećivao kad sam bila bolesna. Allahov Poslanik, s.a.v.s., bi samo ulazio i pitao: 'Kako je ova vaša mala?', i to me je zbunjivalo. Nisam znala za zlo dok nisam izašla kad sam se malo pridigla. Sa mnom je izašla Ummu-Mistah prema našem nužniku, a izlazile smo samo od noći do noći. To je bilo prije negoli smo napravili zahode blizu naših kuća, a mi smo u tome bili kao pravi Arapi, nuždu smo vršili napolju, a smetalo nam je da napravimo zahode u svojim kućama. Tako sam ja izašla sa Ummu-Mistah koja je bila kćerka Ebu-Rehma ibn el-Muttaliba ibn Abdi-Menafa. Njena majka bila je kćerka Sahr ibn Amira, tetka Ebu-Bekrova, a njezin sin je bio Mistah ibn Usase ibn Ubad ibn Abdul-Muttalib. Kad smo završile, uputile smo se, ja i kćerka Ebu-Rehmova, majka Mistahova, prema mojoj kući. Ummu-Mistah čula je priču o potvori dok je bila u nužniku, pa reče: 'Propade Mistah!' Rekla sam joj: 'Ružno je to što reče, da grdiš čovjeka koji je učesnik Bedra?' Ona reče: 'Zar ti ne ču šta on reče?' Upitah: 'A šta je rekao?' Ona mi reče kakva je potvora iznešena, a ja se još više razboli. Kad sam se vratila kući, dođe Allahov Poslanik, s.a.v.s., nazva selam i reče: 'Kako je ova vaša mala?' Upitah ga: 'Da li ćeš mi dozvoliti da odem svojim roditeljima?', jer ja sam željela da se uvjerim u to pričanje od svojih roditelja. Allahov Poslanik, s.a.v.s., mi je dozvolio i ja sam otišla svojim roditeljima. Pitala sam majku: 'Majko, zašto to ljudi pričaju?' Odgovorila je: 'Kćerkice, ne uzimaj to ozbiljno, jer rijetko je kad, tako mi Allaha bila, neka lijepa žena kod čovjeka koji je voli, a koja ima suparnice, a da nisu one na nju mnogo govorile.'

Rekla sam: 'Subhanallahi, ljudi nešto pričaju o tome.' Počela sam plakati te noći, suze mi se nisu sušile, niti sam oka zatvorila da zaspim. Osvanula sam plačući. Allahov Poslanik, s.a.v.s., pozva Aliju ibn Ebi Taliba i Usamu ibn Zejda, kad mu Objava nije već dugo došla, pitajući ih i tražeći od njih savjeta o rastavi svoje žene. Usama je preporučio Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., ono što je znao o nevinosti njegove porodice i njegovoj ljubavi prema njima. Usame rekao je: 'Allahov Poslaniče, o tvojoj porodici mi znamo samo dobro.' Alija rekao je: 'Allahov Poslaniče, Allah nije strog prema tebi. Žena pored nje ima mnogo, a ako upitaš njezinu služkinju kazat će ti Istinu.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., pozvao je Beriru i upitao je: 'Berira, jesi li vidjela nešto sumnjivo kod Aiše?' Berira mu je odgovorila: 'Tako mi Onoga Koji te je poslao sa Istinom, nikad nisam vidjela od nje nešto što bih prezirala, osim što je ona vrlo mlada pa ponekad zaspri i zaboravi na kućno tijesto, pa dođe pitoma životinjica i pojede ga.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., ustao je odmah i tražio opravdanje zbog onoga što je naumio sa Abdullahom ibn Ubej ibn Selulom. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je sa minbera: 'O skupino muslimana, ko će me opravdati i pomoći protiv čovjeka koji me je uznemirio oko moje žene. Tako mi Allaha, ja o svojoj porodici znam samo dobro. Oni spominju čovjeka o kojem ja znam samo dobro i koji nije ulazio mojoj porodici osim sa mnom.' Ustao je Sa'd ibn Mu'az, ensarija, r.a., i rekao: 'Ja te opravdam i pomoći ću ti protiv njega, Allahov Poslaniče. Ako je iz plemena Evs, mi ćemo mu posječti vrat, a ako je od naše braće plemena Hazredž, naredit ćemo nam i mi ćemo to sprovesti.' Zatim je ustao Sa'd ibn Ubade, prvak Hazredža. Bio je dobar čovjek, ali ga je ponio šovinizam, pa reče Sa'd ibn Mu'azu: 'Lažeš, tako mi Allaha, niti ćeš ga ubiti, niti to možeš učiniti. Da je on iz tvoje skupine, ti ne bi volio da on bude ubijen.' Ustao je Usejd ibn Hudajr, koji je bio amidžić Sa'd ibn Mu'aza i rekao Sa'd ibn Ubadi: 'Ti lažeš, mi ćemo ga, tako mi Allaha, sigurno ubiti. Ti si munafik i braniš munafika.' Ustali su jedni protiv drugih, Evs i Hazredž tako da su naumili da se potuku, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., bio je na minberu neprestano ih smirivao sve dok nisu zašutjeli i Allahov je Poslanik, s.a.v.s., ušutio. Ja sam i taj dan plakala, suze mi se nisu sušile, niti sam oka zatvorila da zaspim. Roditelji su mislili da će mi plač istrgati jetru. Dok su oni sjedili kod mene, a ja plakala, jedna ensarijka je zatražila dozvolu da uđe. Ja sam joj dozvolila, a ona je sjela i plakala sa mnom. Dok smo tako bile, uđe nam Allahov Poslanik, s.a.v.s., nazva selam i sjede, a nije sjedio kod mene od kada se to pričalo. Od tada je prošao jedan mjesec, a da ništa nije objavljeno o mom slučaju. Allahov Poslanik, s.a.v.s., proučio je kelimei-šehadet kad je sjeo i rekao je: 'Aiša, čuo sam o tebi tako i tako. Ako si nevina, Allah će te osloboditi, a ako si počinila neki grijeh, zatraži oprost od Allaha i pokaj Mu se, jer rob ako prizna grijeh i pokaje se Allah mu i oprost.' Nakon što je Allahov Poslanik, s.a.v.s., završio svoje riječi, suze su

mi prestale, tako da nisam više ni jednu osjetila. Rekla sam svome babi: 'Odgovori Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., za mene.' Rekao je: 'Allaha mi, ja ne znam šta da kažem Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.' Onda sam rekla svojoj majci: 'Mati, odgovori Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., za mene.' Rekla je: 'Allaha mi, ja ne znam šta da kažem Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.' Ja sam rekla: 'Ja sam djevojka, mladih godina i ne učim mnogo iz Kur'ana, ali sigurno znam da ste vi čuli ovo pričanje tako da vam je to ostalo u dušama i da ste u to povjerovali. Ako bih vam rekla da sam nedužna, a Allah zna da sam nedužna, ne biste mi povjerovali. Ako bih priznala nešto zašto Allah zna da sam nedužna, vi biste mi povjerovali. Ja ne nalazim drugog primjera za sebe i za vas osim Jusufovih riječi:

"I ja se neću jadati, od Allaha ja tražim pomoć protiv onoga što vi iznosite." (12:18)

Zatim sam se okrenula i otišla da legnem. Bila sam sigurna da sam nedužna i da će mi to Allah potvrditi, ali, Allaha mi, nisam mislila da će biti u pogledu mene biti objavljen kur'anski tekst, jer moj slučaj za mene nije bio vrijedan toga da Allah o njemu govori kroz kur'anski tekst. Međutim, nadala sam se da će Allahov Poslanik, s.a.v.s., usnuti neki san kojim će me Allah osloboditi. I, tako mi Allaha, Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije ustao sa svoga mjesta niti je iko iz kuće izašao dok Allah nije objavio Svome Vjerovjesniku. Uzelo ga je stanje koje mu se javljalo prilikom objavljivanja tako da su sa njega lijevale kapi znoja veličine bisera, a bio je zimski dan, zbog težine objavljenog mu Govora. Kako se smirio Allahov Poslanik, s.a.v.s., počeo se smijati i prvo što rekao je bilo je: 'Aiša, budi sretna, Allah Uzvišeni te je oslobodio.' Majka mi reče: 'Ustani prema njemu.' Rekla sam: 'Allaha mi, neću mu ustati i ja sam zahvalna jedino Allahu, Koji je objavio moju nevinost.' Allah Uzvišeni je objavio:

"Zbilja, oni koji su iznijeli potvoru, jesu jedna skupina između vas" te svih deset ajeta. Nakon što je Allah objavio ovo o mojoj nedužnosti, Ebu-Bekr, r.a., rekao je: 'Allaha mi, neću mu nikad ništa dati zbog onoga što rekao je o Aiši!', a on je Mistahu ibn Usasi pomogao zbog rodbinskih veza i zbog njegova siromaštva, pa je Uzvišeni objavio:

"Neka se čestiti i imućni među vama ne zaklinju da više neće pomagati rođake..." do Njegovih riječi: ***"Zar vama ne bi bilo drago da i vama Allah oprostí? A Allah prašta i Milostiv je."*** Ebu-Bekr reče: 'Svakako, Allaha mi, ja želim da mi Allah oprostí', pa je povratio uobičajno davanje Mistahu i rekao: 'Allaha mi, neću mu to nikada uskratiti!' Allahov Poslanik, s.a.v.s., pitao je i Zejnebu bint Džahš, jednu od svojih žena, o meni. Odgovorila je: 'Allahov Poslaniče, čuvam svoj sluh i svoj vid i tako mi Allaha znam samo dobro.' Ona je jedina od žena Allahovog Poslanika, s.a.v.s., nastojala da me nadmaši, ali ju je Allah sačuvao zbog pobožnosti, a njezina sestra Hamna bint Džahš ju je huškala, pa je propala zajedno sa onima koji su propali." Hadis

bilježe Buharija i Muslim u svojim Sahihima od Ez-Zuhrija.

Imam Ahmed prenosi od Aiše da je rekla /298/: "Nakon što je objavljeno moje opravdanje, Allahov Poslanik, s.a.v.s., ustao je na minber i to spomenuo, pručivši iz Kur'ana o tome. Nakon što je sišao naredio je da se nad dvojicom ljudi i jednom ženom izvrši kazna, što je i u učinjeno." Prenose ga autori "Sunena", a Tirmizija ga ocjenjuje kao hasen-hadis. Ebu-Davud zabilježio je njihova imena: Hassan ibn Sabit, Mistah ibn Usase i Hamna bint Džahš.

Allah Uzvišeni kaže: **"Zbilja, oni koji su iznijeli potvoru jesu..."**, tj. laž, potvoru i izmišljotinu **"skupina"**, tj. jedna skupina među vama **"Vi ne smatrajte to nekim zlom po vas"**, tj. porodicu Ebu-Bekrova

"to je dobro po vas", tj. i na ovom i na vječnom svijetu, lijep spomen na ovom svijetu, a visoki položaji na vječnom i ukazivanje počasti vama zbog pažnje Allaha Uzvišenog prema Aiši, Majci pravovjernih, r.a., s obzirom da je Allah objavio njezinu nevinost u časnom Kur'anu, kojem:

"laž još je strana, bilo s koje strane, on je Objava od Mudrog i hvale dostojnoga." (41:42) Zbog ovoga je Ibn-Abbas, kad joj je ušao dok je bila na smrtnom času, rekao: "Budi sretna, jer ti si žena Allahova Poslanika, s.a.v.s., a on te je volio i samo je tebe kao djevojku oženio. Tvoja neporočnost je obznanjena sa Neba." Od Muhammeda ibn Abdullaha ibn Džahša prenosi se: "Hvalisale su se Aiša i Zejneba, neka je Allah zadovoljan sa njima. Zejneba je govorila: 'Moja udaja je obznanjena sa Neba. Aiša je govorila: 'Moje opravdanje je obznanjeno sa Neba.'"

Allah Uzvišeni kaže:

"Svaki od njih bit će kažnjen prema grijehu koji je zaslužio", tj. svako ko je govorkao ovom slučaju i optuživao Majku pravovjernih, Aišu, r.a., za nemoral imat će veliki udio u kazni **"a onoga od njih koji je to najviše činio"** po jednom mišljenju - onoga koji je to počeo, a po jednom onoga - koji je to povezivao, prepričavao i širio

"ćeka patnja velika", tj. za to, a cilja se time na Abdullaha ibn Ebi Selula, Allah ga unakazio i prokleo.

وَلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ

ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنْفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ ﴿١٢﴾
وَلَا جَاءُ وَعَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شَهَدَاءٍ فَإِذْ لَمَّا تَوَارَ بِالشَّهَادَةِ فَأُولَئِكَ عِنْدَ
اللَّهِ الْمُكْذِبُونَ ﴿١٣﴾

"Zašto, čim ste to čuli, nisu vjernici i vjernice jedni o drugima dobro pomislili i rekli: 'Ovo je očita potvora! /12/ Zašto nisu četvericu svjedoka doveli? A pošto svjedoke nisu doveli, oni su onda kod Allaha lažljivci." /13/

Ovo je odgojna mjera za vjernike od strane Allaha Uzvišenog, kroz kazivanje o Aiši, r.a., kada su se upustili u taj ružni govor, pa Uzvišeni kaže: **"Zašto"**, tj. zašto nisu **"čim ste to čuli"**, tj. potvoru **"vjernici i vjernice jedni o drugima dobro pomislili"**, tj. prosudili prema sebi, pa ako njima samima nije bio doličan, onda je Majka pravovjernih preča da bude čista od njega. Ovo je objavljeno o Ebu-Ejjubu, ensariji, i njegovoj ženi, Allah bio njima zadovoljan. Ebu-Ejjubu je rekla njegova žena: "Zar nisi čuo šta ljudi pričaju o Aiši, r.a.?" Odgovorio je: "Da, i to je laž. Da li bi ti to uradila, o Ummi-Ejjub?" Rekla je: "Ne, Allaha mi, ne bih to uradila." Ebu-Ejjub reče: "Pa, Aiša je, Allaha mi, bolja od tebe." Zato se riječi Uzvišenoga:

"Zašto, čim ste to čuli, nisu vjernici i vjernice jedni o drugima dobro pomislili i rekli: 'Ovo je očita potvora'" odnose na ono što su rekli Ebu-Ejjub i njegova žena.

Allah Uzvišeni kaže: **"Zašto"**, tj. zašto nisu **"doveli"**, tj. za ono što su rekli

"četvericu svjedoka" koji će posvjedočiti istinitost onoga što su iznijeli

"A pošto svjedoke nisu doveli, oni su onda kod Allaha lažljivci.", tj. po Allahovom sudu lažljivci su i grješnici.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٤﴾ إِذْ تَقَوُّنَهُ
بِالسِّنِّكُمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّئًا
وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾

"A da nije Allahove dobrote prema vama i milosti Njegove i na ovom i na onom svijetu, već bi vas stigla teška kazna zbog onoga u što ste se upustili /14/ kad ste to jezicima svojim prepričavati stali i kad ste na sva usta govorili ono o čemu niste ništa znali, vi ste to sitnicom smatrali, ali je ono Allahu krupno." /15/

Allah Uzvišeni kaže:

"A da nije Allahove dobrote prema vama i milosti Njegove i na ovom i na onom svijetu" o, vi koji ste se upustili u slučaj h. Aiše, tako da vam je primio pokajanje i povrat Njemu nas ovom svijetu i da će vam oprostiti na onom svijetu zbog vašeg vjerovanja i da samo nije Allahove dobrote u ovom vašem pokajanju i njegovom primanju

"već bi vas zbog onoga u što ste se upustili" vezano za slučaj potvora

"stigla teška kazna." Ovo je kod onih koji imaju vjerovanje (iman) zbog kojeg Allah prima pokajanje, kao što su Mistah, Hassan i Hamna. Međutim, što se tiče munafika koji su se u to upustili, kao Abdullah ibn

Ubej ibn Selul i njemu slični, na njih se nije mislilo ovim ajetom, jer oni nemaju vjerovanja niti dobrih djela koji bi odgovarali ovoj Allahovoj dobroti prema pokajanicima.

Zatim Uzvišeni kaže: **"kad ste to jezicima svojim prepričavati stali"**, tj. prenositi jedni od drugih. U Buharijinom "Sahihu" zabilježeno je od h. Aiše da je **"kad ste svojim jezicima ustrajavali u izmišljanju"** i da je govorila da je to od: izmisliti jezikom neku laž na kojoj istrajava njen iznosilac. Arapi kažu:

kada je neko ustrajan u potvaranju. Međutim način čitanja (kiret):

"kad ste to prepričavati stali..." poznatiji je i njega zastupa većina učenjaka (džumhur), ali i drugi je prenesen od Majke pravovjernih, h. Aiše. Ibn Ebi-Hatim prenosi od Ibn-Omera da je h. Aiša učila:

"kad ste svojim jezicima ustrajavali u izmišljanju." Ibn Ebi-Melika kaže: "Ona je učenija od drugih o tome."

Allah Uzvišeni kaže:

"i kad ste na sva usta govorili ono o čemu niste ništa znali", tj. govorili ste ono što niste znali.

Zatim Uzvišeni kaže:

"vi ste to sitnicom smatrali, ali je ono Allahu krupno", tj. držali ste da je to neka sitnica, a da i nije u pitanju žena Vjerovjesnika, s.a.v.s., ne bi bila sitnica, a kako je tek kad je upitanju žena Vjerovjesnika, nepismenog, pečata vjerovjesnika i prvaka poslanika! Kod Allaha je veliko da se kaže nešto ženi Njegova Vjerovjesnika i Poslanika, jer je Allah Slavljeni i Uzvišeni srdit, te zbog ovoga On, Slavljeni i Uzvišeni, ne može nikada i nikako takvo što odrediti ženi nekog od vjerovjesnika, to nije bilo nikada kako će biti sa prvom među ženama Vjerovjesnika. Zato Uzvišeni kaže:

"vi ste to sitnicom smatrali, ali je ono Allahu krupno." Kod Buharija i u Muslimu nalazi se hadis /299/: "Čovjek rekne riječ ne znajući koliku je Allahovu srdžbu izazvala i koja ga odnese u Vatru većeg raspona od međuprostora Neba i Zemlje." U jednom predanju dodaje se: "ne pridavajući joj važnost."

وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا
 أَنْ نَنْتَكِرَ لَكُمْ هَذَا بِحُكْمِ هَذَا بَهْتِنَ عَظِيمٍ ﴿١٦﴾ يَعِظُكُمْ وَاللَّهُ أَنْ
 تَعُودُوا وَالْمَشَاهِدَ أَبَدًا إِنَّكُمْ مُمْرُونَ ﴿١٧﴾ وَيَسِّرَنَّ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ
 وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٨﴾

"Zašto niste, čim ste to čuli, rekli: Ne dolikuje nam da o tome govorimo, Uzvišen neka si Ti! To je velika potvora! /16/ Allah vam naređuje da više nikad tako nešto ne ponovite, ako ste vjernici, /17/ i Allah vam propise objašnjava; a Allah sve zna i Mudar je." /18/

Ovo je druga odgojna mjera koja naređuje lijepo mišljenje prilikom spomena riječi kojih nisu dostojni vjernici, pa je najpreče da se o njima promisli dobro, a ako i osjeti nešto u duši ne smije se to iznositi zbog njegovih, s.a.v.s, riječi /300/: "Allah Uzvišeni oprašta mome ummetu ono što im duše govore, ako to ne kažu ili ne učine." Naveli su ga Buharija i Muslim. Allah Uzvišeni kaže:

"Zašto niste, čim ste to čuli, rekli: Ne dolikuje nam da o tome govorimo." Nije nam potrebno da izustimo ovakav govor, niti da ga ikome spominjemo. **"Uzvišen neka si Ti! To je velika potvora!"**, tj. slavljen je Allah i vrlo visoko iznad toga da se kaže ovako nešto protiv žene Njegova Poslanika i prijatelja.

Zatim Uzvišeni kaže: **"Allah vam naređuje da više nikad tako nešto ne ponovite"**, tj. Allah vam prijeti i upozorava vas da vam se ne desi nešto slično u budućnosti. Zato rekao je: **"ako ste vjernici"**, tj. ako vjerujete u Allaha i Njegov zakon i ako poštujete i uvažavate Njegova Poslanika, s.a.v.s. Međutim, kad je u pitanju nevjernik, na njega se odnosi neki drugi sud. Zatim Uzvišeni kaže:

"...i Allah vam propise objašnjava", tj. objašnjava vam šerijatske propise i predodređene mudrosti, **"a Allah sve zna i Mudar je"**, tj. zna ono što je korisno i dobro za Njegove robove i Mudar je u Svome zakonu i Svojoj odredbi.

إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفُحْشَةُ فِي الَّذِينَ
 آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

﴿١٩﴾

"One koji vole da se o vjernicima šire bestidne glasine, čeka teška kazna i na ovom i na onom svijetu; Allah sve zna, a vi ne znate. /19/"

Ovo je treća odgojna mjera za onoga ko čuje neki ružan govor da ga ne širi i ne obzanjuje, pa Uzvišeni kaže:

"One koji vole da se o vjernicima šire bestidne glasine čeka teška kazna", tj. one koji su odabrali iznošenje na vidjelo ružnog govora o njima

"čeka teška kazna i na ovom svijetu", tj. putem šerijatske sankcije (hadda), a na vječnom

svijetu kazna, **"Allah sve zna, a vi ne znate"**, tj. prepustite Njemu takve stvari, ispravni ćete biti. Imam Ahmed prenosi od Sevšana da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao /301/: "Nemojte uznemiravati Allahove robove. Nemojte ih grditi i ružiti. Nemojte tražiti njihove mahane i sramote, jer ko bude tražio sramotu svoga brata muslimana i Allah će njemu tražiti, tako da će ga osramotiti u njegovoj vlastitoj kući."

وَلَا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالْمَسْكِينِ
وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا يُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ
وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣١﴾

وَلَا فَضْلَ لِلَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتَهُ وَأَنَّ اللَّهَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ ﴿٣٠﴾ يَا أَيُّهَا
الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ
فَأِنَّهُ يُأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالنَّكَرِ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا
مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٣١﴾

"A da nije Allahove dobrote prema vama i milosti Njegove i da Allah nije Blag i Milostiv... /20/ O vjernici, ne idite šejtanovim stopama! Onoga ko bude išao šejtanovim stopama, on će na razvrat i odvratna djela navoditi. A da nije Allahove dobrote prema vama i milosti Njegove, nijedan se od vas ne bi nikad od grijeha očistio; ali Allah čisti onoga koga On hoće. Allah sve čuje i sve zna." /21/

Allah Uzvišeni kaže:

"A da nije Allahove dobrote prema vama i milosti Njegove i da Allah nije Blag i Milostiv...", da Allah nije primio vaše pokajanje i vaš povratak Njemu na ovom svijetu bila bi drugačija situacija, ali Allah Uzvišeni je Blag prema Svojim robovima, pa je jednima oprostio, a druge je očistio šerijatskom kaznom koja je nad njima provedena. Zatim Uzvišeni kaže:

"O vjernici, ne idite šejtanovim stopama!", tj. njegovim putevima, slijedeći ono što on naređuje.

"Onoga ko bude išao šejtanovim stopama, on će na razvrat i odvratna djela navoditi." Ovo je zastrašivanje i upozorenje izraženo krajnje rječito i lijepo: **"šejtanovim stopama"**, pa je svaka neposlušnost i grijeh hodanje šejtanskim stopama.

Zatim Uzvišeni kaže:

"A da nije Allahove dobrote prema vama i milosti Njegove, nijedan se od vas ne bi nikad od grijeha očistio", tj. da vas nije On darovao pokajanjem i očistio vaše duše od njihova višeboštva, niko ne bi sebi mogao priuštiti nikakvu čistotu niti dobro **"ali Allah čisti onoga koga On hoće"** od Svojih stvorenja, a i ostavlja u zabludi koga hoće, bacajući ga na stratišta zablude i stranputice. Allah Uzvišeni kaže: **"Allah sve čuje"**, tj. govore Svojih robova, **"i sve zna"**, ko zaslužuje i ko je dostojan među njima upute, a ko zablude.

وَلَا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالْمَسْكِينِ
وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا يُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ
وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣١﴾

"Neka se čestiti i imućni među vama ne zaklinju da više neće pomagati rođake i siromahe, i one koji su na Allahovu putu rodni kraj svoj napustili; neka pređu preko toga i nek praštaju! Zar vama ne bi bilo drago da i vama Allah oprostio? A Allah prašta i Milostiv je." /22/

Allah Uzvišeni kaže: **"Neka se ne zaklinju"**, tj. neka se ne kunu **"čestiti među vama"**, tj. oni koji daju milostinju

"i imućni", tj. bogati

"da više neće pomagati rođake i siromahe, i one koji su na Allahovu putu rodni kraj svoj napustili", tj. ne zaklinjite se da nećete održavati rodbinske veze sa siromašnim i onim koji su se iselili. Ovo je vrhunac ljubavnosti i milosti prema rodbini i zato Uzvišeni kaže:

"neka pređu preko toga i nek praštaju!", tj. predhodnu zloću i uznemiravanja. Ovo je Njegova blagost, plemenitost i dobrota prema Njegovim stvorenjima pored nepravde koju sami sebi čine, a ovi su ajeti objavljeni u vezi sa Siddikom, r.a., kad se zakleo da neće više nikada učiniti neku korist Mistahu ibn Usasi, nakon što je govorio o Aiši svašta, kako je ranije navedeno u hadisu. Nakon što je obznanjena čistota i nevinost h. Aiše, Majke pravovjernih, nakon što su se duše vjernika popravile i ustabilile, nakon što je Allah oprostio vjernicima koji su o tome govorili i nakon što je izvršena kazna nad nekim, Slavljani i Uzvišeni, Kojem pripada dobrota i darivanje, počinje da ulijeva samilost Siddiku prema njegovu rođaku i tetiču Mistahu ibn Usasi, koji je bio jako siromašan i od imetka je imao samo ono što bi mu davao Ebu-Bekr, r.a., a bio je i muhadžir. "Pokliznuo" se, ali i pokajao i nad njim je radi nje izvršena kazna, a h. Ebu-Bekr je i bio poznat po dobročinstvu i pomaganju rođaka i stranaca i kad je čuo riječi Uzvišenog:

"Zar vama ne bi bilo drago da i vama Allah oprostio?", Siddik rekao je: "Svakako da bismo voljeli da nam oprostiš, naš Gospodaru." Zatim je prema Mistahu obnovio svoje dobročinstvo i rekao: "Allaha mi, neću mu ga nikad uskratiti." Zato je Ebu-Bekr i bio Siddik, jako iskren i istinoljubiv, neka je Allah zadovoljan njime i njegovom kćerkom (koja je nedužna i čista i čija je nevinost i čistota potvrđena i koja je žena najačasnijeg stvorenja na nebesima i na Zemlji. Allah ju je sačuvao kao i druge njegove, s.a.v.s., žene od bluda, a također i žene i majke drugih vjerovjesnika i poslanika i ovo spada u potpunost

njihove bezgrješnosti, neka je na njih blagoslov i spas.)⁴⁷¹

إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ
لَعْنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٢٣﴾ يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ
أَلْسِنُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٤﴾ يَوْمَ نُوَفِّيهِمْ اللَّهُ
دِينَهُمُ الْحَقَّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ ﴿٢٥﴾

"Oni koji objede čestite, bezazlene vjernice, neka budu prokleti i na ovom i na onom svijetu; njih čeka patnja nesnosna /23/ na Dan kada protiv njih budu svjedočili jezici njihovi, i ruke njihove, i noge njihove za ono što su radili. /24/ Tog Dana Allah će ih kazniti kaznom koju su zaslužili i oni će saznati da je Allah, doista, očigledna Istina." /25/

Ovo je prijetnja od Allaha onima koji objede čestite i bezazlene žene, najčešće vjernice. Majke pravovjernih preče su da se ovo odnosi na njih od svake čestite žene, pogotovu ona koja je bila povodom objavljivanja, a to je Aiša, kći Siddikova, neka je Allah zadovoljan njima. Sva ulema je apsolutno saglasna da je nevjernik onaj ko je bude grdio poslije ovoga i bude je optuživao za ono zašto je bila optužena nakon ovog što je navedeno u ajetu, jer oponira Kur' anu. A takav sud se odnosi i na ostale majke pravovjernih.

Allah Uzvišeni kaže: **"neka budu prokleti i na ovom i na onom svijetu"** Uzvišeni kaže:

"Oni koji Allaha i Poslanika Njegova budu vrijeđali." (33:57) Ima mišljenje da je ovaj ajet objavljen samo o Aiši, r.a. Ispravno je da on, iako objavljen samo o h. Aiši, ima općevažeću normu i odnosi se na zabranu potvaranja svake čestite i bezazlene vjernice, a u ajetu nije propis specificiran samo za nju, već je ona samo povod objavljivanja pored drugih, a propis se odnosi i na nju i na druge.

Općenitost propisa osnažuje i predanje Ibn Ebi-Hatima od Ebu-Hurejrea da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao /302/: "Čuvajte se sedam ubitačnih grijeha." Neko je upitao: "Koji su to, Allahov Poslaniče?" Odgovorio je: "Poređenje nekoga sa Allahom, magija (sihr), ubiti nekoga bespravno, uzimati kamatu, trošiti imetak jetima, pobjeći na dan boja i potvoriti čestite i bezazlene vjernice." Prenijeli su ga i Buharija i Muslim od Sulejmana ibn Bilala. Hafiz Ebul-Kasim et-Taberani prenosi od Huzejfe da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao /303/: "Potvora poštene žene ruši dobra djela učinjena za sto godina."

Allah Uzvišeni kaže:

"...na Dan kada protiv njih budu svjedočili jezici njihovi, i ruke njihove, i noge njihove za

ono što su radili." Prenosi Ibn Ebi-Hatim od Ibn-Abbasa da je rekao: "Kada mnogobošci vide da će u Džennet ući samo oni koji su klanjali reći će: 'Dodite da zaniječemo da mi nismo klanjali, pa će to zanijekati, ali njihova usta će se zapečatiti a njihove ruke i njihove noge će svjedočiti, tako da neće moći od Allaha sakriti nijednu riječ.' Ibn Ebi-Hatim prenosi, a također i Ibn-Džerir, od Ebu-Se'ida da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao /304/: "Kada bude Sudnji dan, nevjernik će se poznati po svojim djelima, ali će on negirati i prepirati se. Reći će se: 'Ovo su tvoje komšije koje svjedoče protiv tebe.' Reći će: 'Oni lažu.' Pa će se reći: 'Tvoja porodica i tvoja rodbina.' On će reći: 'I oni lažu.' Zatim će se reći: 'Zakletite se!', pa će ih Allah učiniti nijemim, a protiv njih će svjedočiti ruke njihove i jezici njihovi, a zatim će ih On uvesti u Vatru." A u Muslimovom i Nesajjinom predanju /305/ se kaže: "...pa će mu zapečatiti usta, a njegovim udovima će se reći: 'Govorite!', pa će govoriti o njegovim djelima. Zatim će mu biti pušteno da govori, pa će reći: 'Daleko, daleko bilo, ja sam se za vas zauzimao...'"

Allah Uzvišeni kaže: **"Tog Dana Allah će ih u potpunosti kazniti kaznom koju su zaslužili."** Ibn-Abbas kaže da: znači "njihovim računom"⁴⁷²

Allah Uzvišeni kaže:

"i oni će saznati da je Allah, doista, oličena Istina", tj. da je Njegovo obećanje, Njegova prijetnja i Njegovo svođenje računa pravedno, bez imalo nepravde.

أَلْحَيْثُ لِلْحَيْثَيْنِ
وَالْحَيْثُونَ لِلْحَيْثِ وَالطَّيِّبُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ
أُولَئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٣٦﴾

"Nevaljale žene su za nevaljale muškarce, a nevaljali muškarci za nevaljale žene; čestite žene su za čestite muškarce, a čestiti muškarci za čestite žene. Oni nemaju ništa s tim što o njima govore; njih čeka oprost i veliko obilje." /26/

Po Ibn-Abbasu i jednoj grupi tabiina ovaj ajet objavljen je o h. Aiši i onima koji su iznosili potvoru, a značenje je da je ružan govor prikladniji pokvarnim ljudima, a da je lijep govor prikladniji dobrim ljudima, pa je ono što su pripisali potvoritelj h. Aiši prikladnije da se odnosi na njih same, a ona je dostojnija od njih glede nevinosti i čistote. Zbog ovoga Uzvišeni kaže: **"Oni nemaju ništa s tim što o njima govore"**, tj. nemoguće je da je Allah učinio Aišu ženom Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., a da ona nije krjeposna i čista, jer je on krjeposniji i čistiji od svakog krjeposnog čovjeka, a da je ona bila pokvarenica ne bi ga bila

⁴⁷¹ Ovaj tekst između zagrada moje su riječi.

⁴⁷² Zato je "Jewmud-din", tj. Dan obračuna.

dostojna ni po vjerzakonu, niti po odredbi i zato Uzvišeni naglašava:

"Oni nemaju ništa sa tim što o njima govore", tj. daleko su oni od onoga što iznose potvoritelji i neprijetelji

"njih čeka oprost", tj. zbog laži koja je na njih iznesena **"i veliko obilje",** tj. kod Allaha u džennetima naslade i u tome je obećanje da će žena Allahova Poslanika, s.a.v.s., biti u Džennetu.

يَا أَيُّهَا
الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتَسَلِّمُوا عَلَى
أَهْلِهَا ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٢٧﴾ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا
فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمُ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَىٰ لَكُمْ وَاللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٢٨﴾ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ
فِيهَا مَسْجِدٌ لِّلَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَبْذُرُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿٢٩﴾

"O vjernici, u tuđe kuće ne ulazite dok dopuštenje ne zatražite i dok ukucane ne poselamite; to vam je bolje, da biste se opomenuli! /27/ A ako u njima nikoga ne nadete, ne ulazite u njih dok vam se ne dopusti; a ako vam se rekne: 'Vratite se!', vi se vratite, to je vama najčednije, a Allah zna ono što radite. /28/ Nije vam grijeh da ulazite u nenastanjene zgrade, u kojima se nalaze stvari vaše a Allah zna ono što javno pokazujete i ono što krijete." /29/

Ovo su šerijatske odgojne mjere kojima Allah odgaja Svoje robove, vjernike, i to o traženju dozvole, naređujući im da ne ulaze u tuđe kuće dok dopuštenje ne dobiju, tj. prije ulaska, a poslije selam nazovu. Potrebno je tri puta dopuštenje zatražiti, pa ako mu se dopusti, a u protivnom će se vratiti, kako je utvrđeno u sahih-hadisu /306/ da se Ebu-Musa, kad je tražio dopuštenje kod Omera tri puta, pa mu nije dopušteno, vratio. Zatim je Omer rekao: "Kao da sam čuo glas Abdullaha ibn Kajsja da traži dopuštenje? Dozvolite mu da uđe." Tražili su ga i našli, a on je već bio otišao, pa kad se nakon toga vratio, Omer ga upita: "Šta te je vratilo?" On odgovori "Tražio sam dopuštenje tri puta, ali mi nije odgovoreno, a ja sam čuo Vjerovjesnika, s.a.v.s., da kaže: 'Kada neko od vas traži dopuštenje da uđe, pa mu se ne dopusti, neka se vrati.'" Omer reče: "Ili ćeš mi donijeti dokaz za to ili ću te jako istući." On je otišao do skupine ensarija i spomenuo im šta rekao je Omer. Odgovorili su mu: "To ti može posvjedočiti samo najmlađi među nama, pa je sa njim otišao Ebu-Se'id el-Hudri i obavijestio Omera o tome. Omer

rekao je: "Omelo me je trgovanje na pijaci da ne čujem ovaj hadis od Poslanika."

Imam Ahmed prenosi od Enesa ili nekoga drugog /307/ da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., tražio dopuštenje Sa'd ibn Ubade govoreći: "Es-selamu alejke ve rahmetullahi (Selam i Allahov rahmet na tebe)!" Sa'd je odgovorio: "Ve alejkes-selamu ve rahmetullahi (Neka je i na tebe selam i Allahov rahmet)!" Vjerovjesnik, s.a.v.s., nije ga čuo tako da je tri puta nazivao selam, a i Sa'd mu je tri puta odgovarao, ali ga on nije čuo, pa se Vjerovjesnik, s.a.v.s., povratio. Sa'd ga je sustigao i rekao: "Allahov Poslaniče, preči si mi i od babe i od majke. Nisi ni jednom nazvao selam a da ja nisam čuo. Ja sam ti odgovarao, ali ne da me čuješ, pošto sam želio da što više primim tvojih selama radi bereketa." Zatim ga je uveo u kuću, gdje mu je primaknuo groždice koje je Allahov Vjerovjesnik jeo. Kad je završio proučio mu je dovu: "Dobri jeli vašu hranu, meleki na vas blagoslov (salavate) donosili i postači se kod vas iftarivali." Ebu-Davud kaže: "...Kazivao nam je Osman ibn Ebu-Šejbe, svojim lancem prenosilaca koji seže do Huzejla, koji rekao je /308/: "Došao je neki čovjek." Osman kaže: "Sa'd." "i zaustavio se na vratima Vjerovjesnika, s.a.v.s., da traži dopuštenje. Stao je na vrata." Osman kaže: "prema vratima.", pa mu je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "Ovako trebaju da budu vrata, od tebe", ili rekao je, "jer je traženje dopuštenja samo isključivo radi gledanja..." Iz ovoga se razaznaje da Onaj Koji traži dopuštenje od stanara ne treba da stoji licem nasapram vrata, već treba da mu vrata budu sa desne ili lijeve strane.

Kod Buharije i Muslima je zabilježeno od Allahova Poslanika, s.a.v.s., da rekao je /309/: "Kad bi ti neki čovjek virio bez dopuštenja, pa ti baciš na njega kamenčić i izbiješ mu oko, ne bi imao nikakva grijeha." Jedna grupa muhaddisa prenosi od Džabira da rekao je /310/: "Otišao sam Vjerovjesniku, s.a.v.s., zbog duga koji je imao moj baba, pa sam pokucao na vrata. On je upitao: 'Ko je?' Odgovorio sam: 'Ja.' On ponovi: 'Ja, ja!!!', kao da mu to nije bilo drago." Nije mu bio drag takav odgovor, jer nije postignut cilj od traženja dopuštenja, a to je predstavljanje i upoznavanje, jer svako za sebe kaže ja, pa se ne zna ko kuca osim ako se jasno kaže ime tako da se može dobiti dopuštenje. Ebu-Davud prenosi od Ribī' ija da rekao je /311/: "Došao je neki čovjek iz plemena Benu-Amir i tražio dopuštenje od Allahova Poslanika, s.a.v.s., koji je bio u svojoj kući, rekavši: 'Da li da uđem?' Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je svome slugi: 'Izađi pred ovoga i pouči ga kako se traži dopuštenje. Reci mu da kaže: 'Es-selamu alejkum, da li da uđem?' To je čovjek čuo, pa je odmah rekao: 'Es-selamu alejkum, da li da uđem?' Pa mu je Vjerovjesnik, s.a.v.s., dozvolio i ušao je."

Dopuštenje je obavezno tražiti i od majki i sestara. Prenosi Eša's od Adijj ibn Sabita da je jedna ensarijka rekla: "Allahov Poslaniče, ja budem u svojoj kući u stanju u kojem ne bih voljela da me vidi iko, niti baba,

niti dijete, a jedan čovjek iz moje porodice neprestano mi ulazi, a ja sam u takvom stanju." Tada je objavljeno:

"dok dopuštenje ne zatražite i dok ukućane ne poselamite." To je traženje dopuštenja tri puta, pa kome se od njih ne dopusti neka se vrati. Prvi put da ga čuje ako ima neko živ, drugi put da se pripreme i treći put da dopuste ili odbiju. Nikad se ne zadržaji na vratima onog ko ti nije dopustio, jer ljudi imaju svoje potrebe i poslove, a Allah je preči kad je u pitanju isprika.

Allah Uzvišeni kaže: **"to vam je bolje"**, znači traženje dopuštenja vam je bolje u smislu da je to obostrano dobro i za onoga koji traži dopuštenje i za porodicu u kući **"da biste opomenuli se!"** Allah Uzvišeni kaže:

"A ako u njima nikoga ne nadete, ne ulazite u njih dok vam se ne dopusti", jer, u suprotnom, to je raspolaganje tuđom imovinom bez dopuštenja vlasnika. Ako hoće, dopustit će, a ako hoće, neće dopustiti.

"a ako vam se rekne: 'Vratite se!', vi se vratite, bolje vam je", tj. kad vas vrate s vrata prije dopuštenja ili poslije njega **"vi se vratite, to je vama najčednije"**, tj. najčistije

"...a Allah zna ono što radite." Katade kaže da je neki muhadžir rekao: "Cijelog svog života tražim ovaj ajet, ali nisam dočekao da zatražim dopuštenje nekom od svoje braće, a da mi on kaže: 'Vrati se!', a ja sretan i zadovoljan."

Allah Uzvišeni kaže:

"Nije vam grijeh da ulazite u nenastanjene zgrade." A ovaj časni ajet specifičnijeg je značenja od onog prije njega, jer dopušta mogućnost ulaska u kuće u kojima nema nikoga, ako čovjek ima svoje stvari u njima i bez dopuštenja, kao što je kuća pripremljena za goste, kad mu se dopusti prvi put sasvim je dovoljno. Neki drugi kažu: "To su trgovačke kuće, kao hanovi, karavansaraji, konaci kuće u Meki i drugo." Ovo drugo odabira Ibn-Džerir i prenosi ga od jedne svoje grupe, ali je prvo mišljenje očitije, a Allah najbolje zna. Ima mišljenje da su to šatori od kostrijeti.

قُلْ لِّلْمُؤْمِنِينَ
يُغْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ
خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٣٠﴾

"Reci vjernicima neka obore poglede svoje i neka čuvaju stidna mjesta svoja; to im je najčednije, jer Allah, uistinu, zna ono što oni rade. /30/"

Ovo je imperativ Allaha Uzvišenog vjernicima da obore poglede svoje od onoga što je Allah zabranio tako da oni ne zgljedaju, osim ako pogled padne iznenada. Ako se to desi neka brzo okrene svoj

pogled, kao što je prenio Muslim u svome "Sahihu" od Džerira ibn Abda el-Bedželija, r.a., koji kaže /313/: "Pitao sam Vjerovjesnika, s.a.v.s., o iznenadnom pogledu, pa mi je naredio da okrenem svoj pogled." Tako ga prenose i imam Ahmed, Ebu-Davud, Tirmizi i Nesai, a Tirmizi ga ocjenjuje kao hasen-sahih. Ebu Davud prenosi od Burejde da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao Aliji /314/: "Ne bacaj pogled za pogledom, imaš pravo na prvi, ali ne i na drugi." U "Sahihu" od Ebu-Se'ida prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao /315/: "Čuvajte se zadržavanja i sjedenja po putevima." Rekli su: "Allahov Poslanice, mi se moramo zadržavati radi razgovora." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Ako već odbijate, onda dajte putu njegovo pravo." Upitaše: "Šta je njegovo pravo, Allahov Poslanice?" On odgovori: "Obaranje pogleda, suzdržavanje od uznemiravanja, uzvratanje selama, naređivanje dobra i sprečavanje zla."

Neko od prvih generacija rekao je: "Pogled je otrovna strijela za srce i zato je Allah naredio da se čuvaju stidna mjesta, kao što je naredio da se čuvaju pogledi koji su povodi tome." Uzvišeni kaže:

"Reci vjernicima neka obore poglede svoje i neka čuvaju stidna mjesta svoja." Čuvanje stidnog mjesta nekad se ogleđa kroz njegovo sprečavanje od bluda, kao što kaže Uzvišeni:

"i koji stidna mjesta svoja čuvaju" (23:5), a nekada kroz čuvanje od gledanja u njega, kao što je rečeno u hadisu u Ahmedovom "Musnedu" i u "Sunenima" /316/: "Čuvaj svoje stidno mjesto (avret) osim od svoje žene ili robinje."

"...to im je najčednije", tj. najčistije za njihova srca i njihovu vjeru, kao što je rečeno: "Ko sačuva pogled Allah će mu darovati svjetlo u njegovoj pronicljivosti (besiretu)."

"...jer Allah, uistinu, zna ono što oni rade."

Sahih-hadis kojeg prenosi Ebu-Hurejre glasi /317/: "Čovjeku je propisan udio u bludu kojeg ne može nikao izbjeći: blud očiju je gledanje, blud jezika je govor, blud ušiju je slušanje, blud ruku je diranje, blud nogu jesu koraci, a duša (nefs) želi i hlepi dok stidno mjesto to potvrđuje ili negira."

وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِمَخْرُجِهِنَّ عَلَى الْجُيُوبِ وَلَا يَبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَاتِ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَاتِ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ وَالتَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْأَرْبَابِ مِنَ الرِّجَالِ وَالطِّفْلَ الَّذِينَ لَمْ يُظْهَرُوا عَلَى عَوْرَتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتَوْبًا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣١﴾

"A reci vjericama neka obore poglede svoje i neka čuvaju stidna mjesta svoja; i neka ne pokazuju ukrase svoje osim onoga što je ionako spoljašnje, i neka vela svoja spuste na grudi svoje; neka ukrase svoje ne pokazuju drugima, to mogu samo muževima svojim, ili očevima svojim, ili očevima muževa svojih, ili sinovima svojim, ili sinovima muževa svojih, ili braći svojoj, ili sinovima braće svoje, ili sinovima sestara svojih, ili prijateljicama svojim, ili robinjama svojim, ili muškarcima kojima nisu potrebne žene, ili djeci koja još ne znaju koja su stidna mjesta žena; i neka ne udaraju nogama svojim da bi se čuo zveket nakita njihova koji pokrivaju. I svi se Allahu pokajte, o vjernici, da biste postigli ono što želite." /31/

Ovo je imperativ od Allaha Uzvišenog ženama, vjericama, zbog Njegove "brige" zbog njihovih muževa i njihovog razlikovanja od žena predislamskog perioda i postupaka mnogoboškinja. Povod objavljivanja ovog ajeta kako navodi Mukatil ibn Hajjan - a Allah najbolje zna - je da je Džabir ibn Abdullah el-Ensarij kazivao kako je Esmā bint Mersed bila u svom boravištu u plemenu Benu Harisa, pa su počele da joj ulaze neodjevene žene tako da su im se pokazale halhale na nogama, prsa i pramenovi kose. Esmā je rekla: "Kako je ovo ružno!", pa je Uzvišeni objavio:

"A reci vjericama neka obore poglede svoje", tj. od gledanja u tuđe ljude koje im je Allah zabranio. Zbog ovoga neka ulema smatra da nije, uopće, dozvoljeno ženi da gleda strance i nepoznate ljude i to argumentuju predanjem Ebu-Davuda i Tirmizija /318/ od Ummi-Seleme da su ona i Mejmuna bile kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kad im je došao Ibn Ebi-Mektum i ušao, a to nakon što nam je bilo naređeno da se pokrivamo, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Sklonite se od njega!" Rekla sam: "Allahov Poslanice, zar on nije slijep, niti nas vidi

, niti nas raspoznaje?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Zar ste vas dvije slijepe, zar vi ne vidite?" Tirmizi ga ocjenjuje kao hadis hasen, sahih.

Druga ulema smatra da im je dozvoljeno gledati strance, ali bez ikakve strasti ili pohote, kao što je utvrđeno u sahih-hadisu /319/ da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., gledao Abesince koji su se igrali svojim kopljima, na bajramu u džamiji, a Aiša, Majka pravovjernih, posmatrala ih je iza njega dok ju je on pokrivaio od njih, sve dok joj nije dosadilo, pa se okrenula. Allah Uzvišeni kaže:

"...i neka čuvaju stidna mjesta svoja" u odnosu na razvratne stvari, kao što su blud i ono što se podvodi pod njega, kao što je gledanje ili nešto drugo. Allah Uzvišeni kaže:

"i neka ne pokazuju ukrase svoje osim onoga što je ionako spoljašnje" po jednom mišljenju, da ne pokazuje ništa od ukrasa strancima, osim onoga što je nemoguće sakriti, kao ogrtač /mantil/ koji pokriva odjeću i najdonji dijelovi odjeće. Od Ibn-Abbasa se prenosi da je o riječima Uzvišenog:

"i neka ne pokazuju ukrase svoje osim onoga što je ionako spoljašnje", rekao: "Njeno lice, šake i prsten." Slično se prenosi od Ibn-Omera, Ataa i drugih tabiina. Malik kaže da se:

"osim onoga što je i onako spoljašnje" odnosi na prsten i halhale. Vjerovatno da je Ibn-Abbas i oni koji ga slijede u tome pod licem i šakama mislio na tumačenje onoga što je ionako spoljašnje. Ovo je poznato kod većine (džumhur) a k tome se dodaje i hadis kojeg prenosi Ebu-Davud u svome "Sunenu" preko Halid ibn Durejaka od Aiše, r.a., da je Esmā, kći Ebu-Bekrova ušla kod Vjerovjesnika, s.a.v.s., u prozirnjoj odjeći, pa se okrenuo od nje i rekao /320/: "Esmā, nije dobro, da se ženi kada počne dobijati mjesečnicu (hajd), vidi nešto osim ovog" i pokazao je na svoje lice i svoje šake. Međutim Ebu-Davud i Ebu-Hatim er-Razi ga ocjenjuju kao mursel-hadis, jer Halid ibn Durejk nije čuo od Aiše, r.a. Allah Uzvišeni kaže:

"i neka vela svoja spuste na grudi svoje", tj. na gornje dijelove prsa i sama prsa, da bi se razlikovale od obilježja žena predislamskog perioda koje su bile otkrivenih prsa, vratova i pramenova kose, pa je Allah naredio vjericama da pokriju svoju vanjštinu, kao što kaže Uzvišeni:

"O vjerovjesnice, reci ženama svojim, i kćerima svojim, i ženama vjernika neka spuste haljine svoje niza se. Tako će se najlakše prepoznati pa neće napastovane biti."

Riječ: množina je od riječi: (veo, koprena, pokrivač), a to je ono čime se pokriva preko glave i što ljudi nazivaju: u istom značenju vela i pokrivača. Buharija prenosi da je Aiša, r.a., rekla: "Allah se smilovao prvim ženama muhadžirkama koje su, kad je Allah objavio:

"i neka vela svoja spuste na grudi svoje", pocijepale svoje haljine i njima pokrile glave."

Allah Uzvišeni kaže: **"neka ukrase svoje ne pokazuju drugima, to mogu samo muževima svojim"**, tj. svojim supružnicima.

"ili očevima svojim, ili očevima muževa svojih, ili sinovima svojim, ili sinovima muževa svojih, ili braći svojoj, ili sinovima braće svoje, ili sinovima sestara svojih." Svi ovi su zabranjeni ženi i ona može da im pokaže svoje ukrase, međutim bez pokazivanja draži. Ibnul-Munzir prenosi da je lkrima, nakon što je proučio ovaj ajet, rekao: "Nisu spomenuti amidža i dajdža, jer oni mogu opisati djevojku svojim sinovima (koji joj nisu mahremi), pa žena ne skida mahramu pred amidžom i dajdžom. A što se tiče muža, to i jeste sve zbog njega da bi mu se ona dotjerala i uljepšala kako to ne može biti u društvu drugih.

Allah Uzvišeni kaže: **"ili prijateljicama svojim"** znači da, također, može pokazati svoje ukrase ženama muslimankama, za razliku od žena štićenika islamske države (nemuslimana), kako ih ove ne bi opisivale svojim muževima. To je, iako je zabranjeno svim ženama, izraženije prema nemuslimankama, jer ih ništa u tome ne sprečava za razliku od muslimanke, koja zna da je to strogo zabranjeno (haram), pa to i izbjegava. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je /321/: "Nek se ne zanima žena drugom ženom, opisujući je svome mužu kao da gleda u nju." Prenose ga Buharija i Muslim od Ibn-Mes'uda. Ebu-Sei'd prenosi u svome "Sunenu" da je Omer ibn el-Hattab pisao Ebu-Ubejdi:

"Čuo sam da neke žene muslimanke ulaze u javana kupatila sa ženama mnogobožaca. To je samo do tebe. Ženi koja vjeruje u Allaha i Sudnji dan nije dopušteno da joj stidno mjesto (avret) vidi žena koja ne pripada njezinoj zajednici."

Mudžahid je o riječima Uzvišenog: **"ili prijateljicama svojim"** rekao: "Svojim prijateljicama muslimankama, mnogoboškinje ne mogu biti njene prijateljice i muslimanka se ne može pokazivati pred mnogoboškinjom." Što se pak tiče predanja koje je zabilježio Ibn Ebi-Hatim od Ataa, koji rekao je: "Kada su drugovi Allahova Poslanika, s.a.v.s., stigli u Bejtul-Makdis /Jerusalem/ babice njihovih žena bile su jevrejke i kršćanke", ona se odnosi na mogućnost prilikom nužde.

Allah Uzvišeni kaže: **"ili robinjama svojim."** Ibn-Džerir kaže da su to žene mnogobožaca, pa joj je dozvoljeno da joj pokaže svoje ukrase, makar bila i mnogoboškinja, jer je to njezina robinja. Većina smatra: "Čak je dozvoljeno da pokaže i svome robu i svojoj robinji." To dokazuju hadisom kojeg prenosi Ebu-Davud od Enesa /322/ da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., otišao sa jednim robom Fatimi i poklonio joj ga. Na Fatimi je bila odjeća s kojom kad bi pokrila glavu, ne bi stizala do nogu, a kad bi pokrila noge, ne bi stizala do glave. Nakon što je Vjerovjesnik, s.a.v.s., vidio šta

je zatekao reče: "Ništa ti to ne smeta, samo je tvoj babo i tvoj dječak."⁴⁷³

Allah Uzvišeni kaže:

"ili muškarcima kojima nisu potrebne žene" kao sluge i pratoci koji nisu fizički dostatni a nemaju interesa za ženama niti im one pobuđuju strasti. Ibn-Abbas kaže: "To je ravnodušan čovjek koji nema nikave pohote. "Imam Ahmed prenosi od Umme-Seleme da je rekla /323/ da je kod nje ušao Allahov Poslanik, s.a.v.s., a kod nje je bio hemofrodit (dvpolac) i njen brat Abdullah ibn Ebi-Seleme. Hemofrodit je govorio: "Abdullahu, ako vam Allah dadne sutra da zauzmete Taif, uzmi Gilanovu kćerku, jer ona prilazi sa četiri, a odlazi sa osam."⁴⁷⁴ Allahov Poslanik, s.a.v.s., čuo ga je pa rekao je Umme-Selemi: "Neka ti ovaj ne ulazi!" Prenose ga i Buharija i Muslim. Allah Uzvišeni kaže:

"ili djeci koja još ne znaju koja su stidna mjesta žena" što znači zbog njihove mladosti ne razumiju šta su stidna mjesta žena i njihove načine umiljavanja govora, uvijanja u hodu, njihove pokrete i mirovanja, jer dijete kad je malo to ne shvata, pa ništa ne smeta da ulazi kod žena. Međutim ako je adolescent, tako da to zna, shvata i razlikuje manje lijepu od lijepu, nije mu dopušteno da ulazi kod žena. Utvrđeno je kod Buharije i Muslima da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao /324/: "Čuvajte se ulaska ženama." Neko je upitao: "Allahov Poslaniče, šta misliš o ulasku djevera?" Odgovori: "Djever je smrt!"

Allah Uzvišeni kaže: **"i neka ne udaraju nogama svojim."** Žena u predislamskom periodu koja je bila debelih nogu, pa joj nisu zbog toga dok je išla putem zveketali halhali, udarala je nogom po zemlji, pa bi ljudi čuli njihov zveket. Allah je zabranio ženama vjericama takav postupak. Također, u ovu zabranu ulazi ono od njenih ukrasa pokriveno, pa ona učini neki pokret da bi istakla to što je sakriveno. U to spada i da se ona namiriše i uljepša prilikom izlaska iz kuće, tako da ljudi osjete njen miris. Prenosi Tirmizi od Ebu-Musaa da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao /325/: "Svako oko blud čini, a žena koja se namiriše, pa prođe pored skupa ona je takva i takva", znači bludnica.

Allah Uzvišeni kaže:

"I svi se Allahu pokajte, o vjernici, da biste postigli ono što želite", tj. okitite se ovim osobinama i ovim časnim ponašanjem koje vam On naređuje, a ostavite osobine i ružne navike na kojim je počivao predislamski period, jer sva je sreća u izvršavanju onog što je naredio Allah i Njegov Poslanik i u ostavljanju onog što je zabranio Allah i Njegov Poslanik; Allah Uzvišeni je Onaj od Kojeg se pomoć traži.

⁴⁷³ On je bio maloljetan. Ona ga je odgojila i oslobodila kad je porastao, kako je naveo hafiz Ibn-Asakir.

⁴⁷⁴ Misli se na slojeve sala na njenom stomaku, a kojih ima četiri. Međutim, kada se okrene leđima onda to izgleda kao osam slojeva, po četiri na svakom boku.

وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ
وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ ۚ إِن يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ
فَضْلِهِ ۗ وَاللَّهُ وَسِعَ عِلْمُهُ ۗ ﴿٣٢﴾ وَلَيْسَ نَعْفِ الَّذِينَ لَا يُجِدُونَ نِكَاحًا
حَتَّىٰ يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ۗ وَالَّذِينَ بَدَّلُوا نَكَاحَهُمْ كَيْدًا فَإِذَا هُم مِّمَّا
كَتَبَ اللَّهُ لَأُولَئِكَ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُم مِّمَّا كَانُوا هُمْ أَوْ أَنْ تَكُونَ لَهُمْ
أَنْفُسٌ مِنْ رَبِّكَ مُضَىٰ أَوْ مَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ۗ ﴿٣٣﴾ وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ
فَمَا بَيْنَكُم مَّا لَمْ يَحْمِلَنَّ عَلَيْهِنَّ فَمَا لَمْ يَحْمِلَنَّ عَلَيْهِنَّ فَمَا لَمْ يَحْمِلَنَّ عَلَيْهِنَّ
فَمَا لَمْ يَحْمِلَنَّ عَلَيْهِنَّ فَمَا لَمْ يَحْمِلَنَّ عَلَيْهِنَّ ۗ ﴿٣٤﴾

"Udavajte neudate i ženite neoženjene, i čestite robove i robinje svoje; ako su siromašni, Allah će im iz obilja Svoga dati. Allah je neizmjerljivo dobar i sve zna. /32/ I neka se suzdrže oni koji nemaju mogućnosti da se ožene, dok im Allah iz obilja Svoga ne pomogne! A s onima u posjedu vašem koji žele da se otkupe, ako su u stanju da to učine, o otkupu se dogovorite. I dajte im nešto od imetka koji je Allah vama dao. I ne nagonite robinje svoje da se bludom bave - ako one žele da budu čestite - da biste stekli prolazna dobra ovoga svijeta; a ako ih neko na to prisili, Allah će im, zato što su bile primorane, oprostiti i prema njima milostiv biti. /33/ Mi vam objavljujemo jasne ajete i primjere iz života onih koji su prije vas bili i nestali i pouku onima koji se budu Allaha bojali."/34/

Ovi časni i istiniti ajeti sadrže skup jasnih propisa i neopozivih naredbi. Riječi Uzvišenoga:

"Udavajte neudate i ženite neoženjene" i do kraja, naredba su za ženidbu i udaju. Jedna grupa uleme smatra da je to stroga dužnost onome ko ima mogućnosti za to. To argumentuju jasnim Poslanikovim, s.a.v.s., hadisom /326/: "Skupino mladića, ko od vas ima mogućnosti neka se ženi, jer se tako bolje obara pogled i čuva stidno mjesto, a ko ne može neka posti i to mu je lijek." Prenose ga Buharija i Muslim. U "Sunenima" na više je načina preneseno da je Allahov Poslanik s.a.v.s rekao /327/: "Ženite se rotkinjama imat ćete mnogo potomstva, jer ću se ja vama ponosti pred drugim zajednicama na Sudnjem danu." U jednom predanju se dodaje: "čak i sa nedonoščetom."

Riječ: množina je od: i znači "žena koja nema muža" i "čovjek koji nema žene", svejedno da li se ženio ili udavala, a zatim se rastavio ili rastavila. El-

-Dževheri to prenosi od lingvista. Tako se kaže neoženjen čovjek i neudata žena.

Allah Uzvišeni kaže:

"ako su siromašni, Allah će im iz obilja Svoga dati." Ibn-Abbas kaže: "Allah ih podstiče na ženidbu i udaju i naređuje to i slobodnim i robovima, obećavajući za to obilje. El-Lejs prenosi od Ebu-Hurejrea da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao /328/: "Trojica imaju pravo prema Allahu da im pomogne: onaj ko se ženi radi neporočnosti, onaj ko želi da se otkupi i borac na Allahovm putu."

Uzvišeni kaže:

"...neka se suzdrže oni koji nemaju mogućnosti da se ožene, dok im Allah iz obilja Svoga ne pomogne!" Ovo je imperativ od Uzvišenog Allaha onome ko nema mogućnosti za ženidbu ili udaju da se suzdrži od zabranjenog, kao što rekao je, s.a.v.s., u prethodnom hadisu: "Skupino mladića..."

Allah Uzvišeni kaže:

"A s onima u posjedu vašem koji žele da se otkupe, ako su u stanju da to učine, o otkupu se dogovorite." Ovo je imperativ od Allaha Uzvišenog robovlasnicima kad im zatraže njihovi robovi da se otkupe, da se s njima dogovore pod uvjetom da rob ima mogućnost i zaradu kako bi mogao isplatiti njegovu gospodaru imetak koji mu je obećao vratiti. Mnoga ulema smatra da je ovo samo upustvo i da je poželjno tako postupiti (mustehabb), a ne konačna i obavezujuća naredba, već gospodar može da bira da se dogovori sa robom, ako hoće, ili ako neće, da se ne dogovori. Buharija prenosi od Revhaa on od Ibn-Džurejdža da je upitao Ataa: "Je li mi obavezno, ako ja znam da on ima određeni imetak, da ga oslobodim?" Odgovorio je: "Smatram da ti je to stroga dužnost." A Amr ibn Dinar kaže: "Upitao sam Ataa: 'Da li to prenosiš od nekog?' Odgovorio je: 'Ne', zatim me je obavijestio da je njemu prenio Musa ibn Enes da je Sirin tražio od Enesa da se otkupi, jer je već bio bogat, ali je Enes odbio. Otišao je Omeru, r.a., koji mu rekao je da prihvati njegov otkup, ali je on odbio, pa ga je Omer, r.a., udario svojim štapom kazavši:

"ako su u stanju da to učine, o otkupu se dogovorite", pa se dogovorio sa njim oko otkupa. Ovako ga je spomenuo Buharija kao muallak-hadis. Prenosi se od Dahhaka da je to strogo naređenje. Šafija je kasnije, po svom novom mišljenju (mezheb-džedid), smatrao da nije stroga dužnost, a i kod Malika nije stroga dužnost. Ibn-Džerir odabira mišljenje o obaveznosti zbog jasnoće ajeta.

Allah Uzvišeni kaže: **"ako su u stanju da to učine."** Ebu-Davud prenosi u "Merasilu" od Jahjaa ibn Kesir da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., citirao: **"ako su u stanju da to učine, o otkupu se dogovorite"**, a zatim rekao: "Ako znate da znaju neki zanat koji mogu obavljati, ne puštajte ih da budu na teretu ljudima."

Allah Uzvišeni kaže: **"I dajte im nešto od imetka koji je Allah vama dao"**, tj. ostavite i njima jedan dio od otkupnine. Drugi misle da je to dio koji im je propisao Allah iz imetka na koji se daje zekat. Odabira ga i Ibn-Džerir, a Ibn-Abbas kaže: "Allah naređuje vjernicima da pomognu robovima, znači da im pomognu u vlastitom oslobađanju, tako što će ih osloboditi plaćanja otkupnine." Ibn Ebi-Hatim prenosi od Alije ibn Ebi-Taliba da rekao je: "...jedne četvrtine otkupnine." Preneseno je kao merfu-predanje, ali je izvjesnije da je to mevkuf-predanje vezano za Aliju, r.a., kao što ga je prenio od njega i Ebu Abdur-Rahman es-Sulemi.

Allah Uzvišeni kaže: **"I ne nagonite robinje svoje da se bludom bave."** Ljudi koji bi imali robinju, u predislamskom periodu, puštali su je da se bavi prostitucijom, određivši joj procenat koji je redovno uzimao od nje. Nakon što je došao islam, Allah je to zabranio vjernicima. Povod njegova objavljivanja, kako to navode mnogi mufessiri prvih i kasnijih generacija, vezan je za Abdullaha ibn Ebi-Selula, koji je imao robinje koje je prisiljavao da se prostitušu, tražeći od njih prihod, ali i njihovu djecu i upravljanje s njegove strane, kako je on smatrao. Predaje o tome međusobno su isprepletene i povezane.

Allah Uzvišeni kaže: **"ako one žele da budu čestite."** To ne znači da ih je dozvoljeno prisiljavati ako one i ne žele biti čestite. Allah Uzvišeni kaže: **"da biste stekli prolazna dobra ovoga svijeta"**, tj. njihove prihode, njihove vjenčane darove (mehr), njihovu djecu. Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio je zaradu od puštanja krvi, mehr prostitutke i napojnicu vračara. U predanju /329/ se kaže: "Mehr prostitutke zabranjen je, zarada onoga koji pušta krv je zabranjena i cijena psa (po kojoj se prodaju) je zabranjena." Allah Uzvišeni kaže:

"...a ako ih neko na to prisili, Allah će im, zato što su bile primorane, oprostiti i prema njima milostiv biti." Ako vi to uradite, Allah će njima oprostiti i milostiv biti, a njihov grijeh ide na onoga ko ih je primorao. Tako smatra Ibn-Abbas i grupa tabi'ina. U merfu hadisu Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže /330/: "Mom ummetu oprostena je greška zaborava i ono na što su primorani."

Nakon što je Slavljani i Uzvišeni analizirao i objasnio ove propise kaže:

"Mi vam objavljujemo jasne ajete." Znači - Kur'an, u kome su jasni i protumačeni ajeti, **"i primjere iz života onih koji su prije vas bili i nestali"**, tj. vijest o prijašnjim zajednicama i o onom što ih je pogodilo zbog njihova oponiranja imperativima Allaha Uzvišenog, kao što kaže Uzvišeni:

"i učinismo ih primjerom i poukom narodima kasnijim" (42:56), tj. zaprekom za činjenje grijeha i zabranjenih stvari. **"i pouku onima koji se budu Allaha bojali"**, tj. onome koji se bude bojao Allaha i strahovao od Njega. Alija ibn Ebi-Talib,

r.a., u svom opisu Kur'ana kaže: "U njemu je sud o onome što je među vama, vijest o onome što je bilo prije vas i naviješće onoga što će biti poslije vas. On je jasni govor, a ne lakrdija i onog ko ga ostavi iz oholosti, Allah će uništiti, a onog ko traži uputu u nečemu drugom, Allah će ostaviti u zabludi."

* اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِ كَيْسِ كَوْفٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْأَصْبَاحِ فِي رُجَاةِ الزُّجَاةِ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَّا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَن يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَلَ لِلنَّاسِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٥٦﴾

"Allah je svjetlost nebesa i Zemlje! Primjer svjetlosti Njegove je udubina u zidu u kojoj je svjetiljka, svjetiljka je u kandilju, a kandilj je kao zvijezda blistava koja se užije blagoslovljenim drvetom maslinovim, ni istočnim ni zapadnim, čije ulje gotovo da sija kad ga Vatra i ne dotakne; sama svjetlost nad svjetlošću! Allah vodi ka svjetlosti Svojoj onoga koga On hoće. Allah navodi primjere ljudima, Allah sve dobro zna. /35/"

Alija ibn Ebi-Talha prenosi da je Ibn-Abbas o riječima Uzvišenog: **"Allah je svjetlost nebesa i Zemlje!"** rekao: "Upućivač stanovnika nebesa i Zemlje." Ibn-Džerir prenosi od Enes ibn Malika da rekao je: "Allah kaže: **'Moje svjetlo je uputa.'**" Ovo mišljenje odabira Ibn-Džerir. **"Primjer svjetlosti Njegove"**, tj. primjer upute Njegove vjernik je u čija prsa je Allah, dž.š., stavio iman (vjerovanje) i Kur'an. Ubejj ibn Ka'b čitao je:

"Primjer svjetlosti onoga koji vjeruje u Njega." To je vjernik u čija prsa je Allah, dž.š., stavio iman (vjerovanje) i Kur'an. Ovako su prenijeli Sei'd ibn Džubejr i Kajs ibn Sa'd, od Ibn-Abbasa da je i on tako čitao: **"Primjer svjetlosti onoga koji vjeruje u Njega."** Neki čitaju:

"Allah je Osvjetljitelj nebesa i Zemlje!" Od Dahhaka se prenosi da je učio: **"Allah je osvjetlio nebesa i Zemlju!"** Buharija i Muslim prenose od Ibn-Abbasa, r.a., /331/ da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada je ustajao noću, učio sljedeću dovu: "Allahu moj, Tebi pripada slava i hvala, Ti si svjetlost nebesa i Zemlje i onoga što je u njima."⁴⁷⁵ Tebi pripada slava i

⁴⁷⁵ Kažem: "Ovo je argument da se riječima Uzvišenog:

'Allah je svjetlost nebesa i Zemlje!' mislilo: 'Upućivač njihovih stanovnika', s obzirom da ova svjetlost nije svjetlost Njegovog bića, koja je Njegov atribut, već je to samo svjetlo upute koje On ubacuje u srca vjernika. Također i prethodni kiraeti (načini čitanja/učenja Kur'ana) svjedoče o ovome: 'Allah je Osvjetljitelj nebesa i Zemlje!' i 'Allah je osvjetlio nebesa i Zemlju!' Pogotovu riječi Uzvišenog na kraju ovog ajeta: 'Allah vodi ka svjetlosti Svojoj onoga koga On

hvala, Ti održavaš nebesa i Zemlju i ono što je u njima."

Allah Uzvišeni kaže: **"Primjer svjetlosti Njegove."** O ovoj zamjenici (Njegove) postoje dva mišljenja: prvo, da se ona vraća na Allaha Uzvišenog, tj. primjer Njegove upute u srcu vjernika, (zastupa ga Ibn-Abbas); drugo, da se zamjenica vraća na vjernika na kojeg ukazuje kontekst. Kao da je rečeno: "Primjer svjetlosti vjernika koja je u njegovu srcu je udubina u zidu", pa je upoređeno srce vjernika, uputa koja mu je prirodna i Kur'an, koji je podudaran sa onim što je vjerniku prirodno, kao što kaže Uzvišeni:

"Zar je Onaj Koji želi samo ovaj svijet kao onaj kome je jasno ko je Gospodar njegov, na što se nadovezuje Kur'an kao svjedok Njegov." (11:17) Tako je upoređeno srce vjernika u njegovoj osobnoj čistoti sa staklenom, prozirnou i tvornom (juveliranom) svjetiljkom, a Kur'an i Šerijat, po kojem se on ravna sa izvrsnim, čistim, svijetlim i jednako kvalitetnim uljem bez zamućenosti i promijenjenosti. Allah Uzvišeni kaže: **"...je udubina u zidu."** Ibn-Abbas i grupa tabiina kažu: "To je mjesto fitilja u svjetiljci." Ovo je općepoznato i zbog ovoga Uzvišeni poslije kaže: **"u kojoj je svjetiljka"**, a to je svjetlost koja je u udubini. Ubejj ibn Kab kaže: "Svjetiljka je svjetlost koja predstavlja Kur'an i vjerovanje koje je u njegovim prsima."

"...svjetiljka je u kandilju", tj. čistom, staklenom kandilju koji daje svjetlost, a to je primjer vjernikovog srca.

"...a kandilj je kao zvijezda blistava", tj. kao da je ona zvijezda od ogromnog bisera koji svijetli i pokazuje.

"...koja se užije blagoslovljenim drvetom", tj. uzima ulje iz blagoslovljenog, maslinovog, drveta. "maslinovim" je apozicija. **"ni istočnim ni zapadnim"**, tj. nije u istočnim predjelima, pa Sunce ne stiže do njega s početka dana, niti u zapadnim pa da mu sjena nestane prije zalaska Sunca, već je ono na jednom središnjem mjestu gdje ga Sunce obasjava s početka dana do kraja. Stoga je njegovo ulje čisto, jednako kvalitetno i svijetlo i to je najčišće ulje koje može biti. Slično tome rekli su Ibn Abbas, Ikrima, Mudždžahid, Sei'd ibn Džubejr i Es-Suddi. Postoji stav da se mislilo da središnja stabla koja nisu ni na istoku ni na zapadu, a postoje i druga mišljenja... Međutim najprikladnije od ovih mišljenja je prvo, a to je da je to stablo na površini Zemlje na jednom prostranom, uočljivoj i vidljivoj mjestu izloženom Suncu koje ga obasjava od početka do kraja dana da bi bilo čišće i finije ulje, kao što ih je više reklo u onome što je navedeno.

Zato Uzvišeni kaže:

"čije ulje gotovo da sija kad ga Vatra i ne dotakne", znači zbog odsjaja blistavosti samog ulja.

Allah Uzvišeni kaže: **"sama svjetlost nad svjetlošću!"** Ibn-Abbas kaže da se time mislilo na vjerovanje roba (čovjeka) i njegova djela, a također i na svjetlo Kur'ana i svjetlo imana (vjerovanja) kada se udruže, pa nijedno ne može biti bez svoga druga.

Allah Uzvišeni kaže: **"Allah vodi ka svjetlosti Svojoj onoga koga On hoće"**, tj. Allah upućuje Svojoj svjetlosti onoga koga On odabere, kao što je navedeno u hadisu koji je prenio Ahmed od Abdullaha ibn Amra, a ovaj je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže /332/: "Zaista je Allah Uzvišeni stvorio Svoja stvorenja u tmini, zatim je, tada, prosuo Svoju svjetlost na njih. Onaj koga je pogodilo, tada, nešto od Njegove svjetlosti upućen je, a onaj koga je promašilo, zalutao je. Zato kažem: 'Osušila su se pera na znanju Allaha Uzvišenog.'"

Allah Uzvišeni kaže:

"Allah navodi primjere ljudima, Allah sve dobro zna." Nakon što je Uzvišeni spomenuo ovo kao primjer svjetla kojeg je On darovao vjerničkom srcu, završio je ajet Svojim riječima:

"Allah navodi primjere ljudima, Allah sve dobro zna", tj. On dobro zna onoga ko je zaslužio i ko je dostojan upute, za razliku od onoga ko je zaslužio da bude u zabludi.

Imam Ahmed prenosi od Ebu-Sei'da el-Hudrijja da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao /333/: "Četiri su vrste srca: bistro u kojem svjetiljka sija, začahureno srce pričvršćeno za svoj omotač, izvraćeno srce i spljošteno srce. Što se tiče bistrog srca, to je srce vjernika, a njegova svjetiljka je njegovo svjetlo. Što se tiče začahurenog srca, to je srce nevjernika. Što se tiče izvraćenog srca, to je srce licemjera koji je spoznao, a potom zanegirao. Što se tiče spljoštenog srca, to je srce u kojem je vjerovanje i licemjerstvo. Primjer vjerovanja u njemu je kao primjer povrća kojeg natapa ukusna voda, a primjer licemjerstva u njemu je kao primjer čira kojeg natapa krv i gnoj, pa koja tekućina prevlada to mu dominira." Lanac njegova prenošenja je dobar, iako ga muhaddisi nisu naveli.

فِي بُيُوتٍ
أَذْنَلَّ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ ﴿٣٦﴾
رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ
الزَّكَاةِ يُخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ ﴿٣٧﴾ لِيُخَبِّرَهُمْ
اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ
بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٨﴾

"U džamijama, koje se voljom Njegovom podižu i u kojima se spominje Njegovo ime - hvale Njega, ujutro i navečer /36/ ljudi koje kupovina i prodaja ne ometaju da Allaha spominju i koji namaz obavljaju i zekat

hoće.' Jasna je iz prethodnog ispravnost mišljenja onog ko tumači da Allah osvjetljava Svojom uputom, a Allah upućuje na ono što je tačno."

udjeljuju, i koji strepe od Dana u kome će srca i pogledi biti uznemireni, /37/ da bi ih Allah lijepom nagradom za djela njihova nagradio i da bi im od dobrote Svoje i više dao. A Allah daje kome hoće, bez računa." /38/

Nakon što je Allah Uzvišeni naveo primjer vjerničkog srca i uporedio uputu i znanje koje je u njemu sa svjetiljkom u čistoj staklenki koja se žari od ukusnog ulja, a to je primjer kandilja, spominje njezino mjesto, a to su džamije, koje su Allahu Uzvišenom najmilija mjesta na Zemlji, jer su to kuće u kojima se Njemu robuje i gdje se samo On obožava, pa Uzvišeni kaže: **"U džamijama, koje se voljom Njegovom podižu"**, tj. čije je održavanje i čišćenje od prljavštine i svega onoga što im ne dolikuje naredio Allah, kao što prenosi Alija ibn Ebi-Talha od Ibn-Abbasa da rekao je: "Allah Uzvišeni i Slavljani zabranio je besposlicu u njima." To je rekla i jedna grupa uleme - mufessira.

Kod Buharije i u Muslimu zabilježeno je od vladara pravovjernih Osamana ibn Affana, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao /334/: "Ko, radi Allaha, sagradi džamiju, tražeći time Allahovo lice (vedžh) Allah će mu istu sagraditi u Džennetu."

Od Aiše, r.a., prenosi se da je rekla /335/: "Naredio nam je Allahov Poslanik, s.a.v.s., izgradnju džamija u kućama te da se čiste i uljepšavaju."⁴⁷⁶ Buharija prenosi od Omer ibn el-Hattaba da rekao je: "Sagradi ljudima ono što će ih zakloniti, a pazi se da ne obojiš u crveno ili žuto pa da to odvrati pažnju ljudima."⁴⁷⁷ Enes, r.a., prenosi: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: /336/ 'Sudnji dan neće nastupiti sve dok se ljudi ne budu međusobno mjerili i natjecali po ljepoti u džamijama.'" Ovaj hadis prenosi Ahmed, sljedbenici "Sunena" i Tirmizi, a Ebu-Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /337/ "Ako vidite nekoga da prodaje ili kupuje u džamiji, recite mu da Allah, dž.š., neće njegovu trgovinu učiniti profitabilnom, a ako vidite da neko traži izgublenu stvar u džamiji, recite mu: 'Allah ti je neće vratiti.'"

Kod Buharije i Muslima u "Sahihu" iznosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /338/ "Vrijednost namaza koji čovjek obavi u džemaatu se umnogostučava u odnosu na vrijednost namaza koji obavi u kući ili u svojoj radnji i to za 25 puta." To je zbog toga što čovjek koji uzme abdest na propisani način, a zatim krene u džamiju isključivo sa ciljem da obavi namaz, ne može napraviti ni jedan korak a da

mu neće biti upisana nagrada i izbrisana jedna greška i jedan grijeh. A kada obavi namaz melec se i dalje mole za njega sve dok se on nalazi na mjestu obavljanja namaza i govore: "Bože, blagoslovi ga, Bože, smiluj mu se." I on je neprestano u namazu sve dok čeka drugi namaz. Isto tako računa mu se da klanja kada čeka početak namaza.

U "Sunenima" se kaže: /339/ "Obraduj one koji odlaze u džamiju potpunim svjetlom, umjesto tamom, na Sudnjem danu."

Muslim svojim lancem prenošenja hadisa, prenosi od Ebi-Humejda ili je od Ebu-Usejda i kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: /340/ 'Kada neko od vas dođe u džamiju neka kaže: 'Bože, otvori mi vrata Svoje milosti', a kada izađe iz džamije neka kaže: 'Bože, molim Te, daj mi još više od Tvoje dobrote.'"

Uzvišeni kaže: **"...u kojima se spominje Njegovo ime"**, tj. uči se Njegov Kitab, kao što kaže Ibn-Abbas.

Pa Uzvišeni dalje veli: **"hvale Njega ujutro"**, tj. u ranim jutarnjim i u kasnim večernjim časovima. Riječ "asal" množina je od riječi "esil" što znači predvečerje, a to je kraj dana. Ibn-Abbas kaže da svako veličanje i slavljenje (tesbih) Allaha, dž.š., u Kur'anu predstavlja molitvu (salat).

Onaj ko je učio "fethu" na slovu "ba" u riječi stoje na riječima Uzvišenog Allaha, dž.š., **"i navečer"** i to je potpuno i ispravno stajanje i prekidanje u učenju, Zatim počinje riječima Uzvišenog Allaha, dž.š., **"ljudi"** kao da je ta riječ objašnjenje izbačenog subjekta (fail) i kao da je rečeno: 'Ko to Njega slavi u ovim večernjim satima?' Odgovara se: 'Ljudi.'

Međutim, onaj ko to uči sa kesrom načinio ga je glagolom čiji je subjekat "ljudi". A inače, nije ispravno stati pri učenju osim na subjektu, jer samo on daje potpuno značenje govoru.

Uzvišeni kaže: **"ljudi"** i time obavještava o njihovim uzvišenim težnjama, aspiracijama, njihovim namjerama i čvrstoj riješenosti, čime su oni, ustvari, postali graditelji džamija, koje su, ustvari, Božije kuće na Zemlji, domovi obožavanja Njega, zahvale Njemu, vjerovanja u Njegovu jednoću i Njegovu čistotu, kao što Uzvišeni kaže:

"Ima vjernika koji ispunjavaju zavjet dat Allahu..." (33:23) A što se tiče žena i njihovog namaza, bolje im je da ga obavljaju u kući. Imam Ahmed od Ummi-Humejd žene Ebu-Humejde es-Saidija, preko njenog muža prenosi da je došla Božijem Poslaniku, a.s., i kazala mu: /341/ "O Božiji Poslaniče, želim da obavljam namaz sa tobom." A on reče: "Već znam da više voliš obavljati namaz sa mnom, međutim, bolje ti je da klanjaš u svojoj sobi nego da klanjaš u svojoj kući, a namaz koji obaviš u svojoj kući vredniji ti je od namaza koji obavljaš u svom domu, a namaz koji obavljaš u svom domu je bolji nego da ga obavljaš u džamiji tvoga naroda, a namaz koji obavljaš u džamiji svoga naroda vrijedniji ti je od namaza koji bi obavila u mojoj džamiji", pa reče:

⁴⁷⁶ Prenose ga Ahmed i autori "Sunena" izuzev Nesai, a Ahmed i Ebu-Davud imaju slično predanje od Sumure ibn Džunduba. A kada je u pitanju izgradnja džamija u kućama, ona je specifična samo za žene, jer je za ženu namaz u njenoj kući bolji od namaza u džamijama, a kada je u pitanju čišćenje i dotjerivanje, poznato je da se to općenito odnosi na sve džamije.

⁴⁷⁷ Rekao sam da je ovo baza i veličanstveni temelj u pogledu izgradnje džamija i dokaz da iste ne treba ukrašavati, kamo sreće da prihvatimo ovaj savjet... Međutim, mi se natječemo u ukrašavanju, imitirajući tako ukrašavanje crkvi, pa nema preinake, a niti snage osim kako to Allah hoće.

"Naredio sam te su joj sagradili džamiju u krajnjem dijelu njene kuće i ona je u njoj klanjala, tako mi Allaha, sve dok se nije 'susrela' sa Uzvišenim Allahom, dž.š."

Dozvolio joj je da prisustvuje džematu u džamijama pod uslovom da nikoga od ljudi ne uznemirava pokazivanjem svojih ukrasa niti lijepim mirisom kao što se u Buharijinom i Muslimovom "Sahihu" prenosi od Abdulahha bin Omera, koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /342/ "Ne sprečavajte Božijim robinjama Božije kuće - džamije". A Ahmed i Ebu-Davud bilježe: /343/ "Njihove kuće bolje su za njih". A u rivajetu se kaže: "Neka izlaze iz džamija tako da neprimijetno izmaknu", tj. ne smije se osjetiti njihov miris. U "Sahih" zbirkama navodi se da je Aiša, r.a., rekla: /344/ "Da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., dočekao to što su uvele nove žene, zabranio bi im da ulaze u džamije kao što su Benu-Israilci zabranili svojim ženama".

Uzvišeni kaže:

"Ljudi koje kupovina i prodaja ne ometaju da Allaha spominju", kao što Uzvišeni kaže:

"O vjernici, neka vas imanja vaša i djeca vaša ne zabave od sjećanja na Allaha" (53:9), u značenju riječi Uzvišenog Allaha, dž.š.

"koje kupovina i prodaja ne ometaju da Allaha spominju i koji namaz obavljaju i zekat udjeljuju", tj. potčinjavaju svoje želje i svoje ljubavi Njegovoj pokornosti volji i ljubavi. Hušejm prenosi od Šejbanija i kaže da je pričao sa Ibn-Mes'udom, koji kaže da je vidio građane u vrijeme poziva na propisanu molitvu da su ostavili svoju prodaju i otišli da klanjaju namaz, pa Abdulah ibn Mes'ud kaže: "To su oni koje je Uzvišeni Allah, dž.š., pomenuo u svome Kitabu:

"Ljudi koje kupovina i prodaja ne ometaju da Allaha spominju.", Ibn-Abbas kaže uz ovo "od propisanog namaza", a isto to kaže i Muekatil bin Hajjan "da vode računa o namaskim vremenima".

Uzvišeni kaže:

"i koji strepe od Dana u kome će srca i pogledi biti uznemireni", tj. Sudnjeg dana na kome će srca zastrepiti i pogledi biti uznemireni, tj. od žestine straha i veličine muka, kao što Uzvišeni kaže:

"i upozori ih na bliski Sudnji dan..." (40:18)

Uzvišeni također veli:

"On im samo pušta do Dana kada će im oči ostati otvorene." (14:42)

Uzvišeni također kaže:

"mi se Gospodara našeg bojimo, onoga Dana kada će lica smrknuta i namrgođena biti, i njih će Allah strahote toga Dana sačuvati i blaženstvo i radost im darovati, i Džennetom i svilom ih za ono što su trpjeli nagraditi." (76:10-12)

Uzvišeni ovdje kaže: **"da bi ih Allah lijepom nagradom za djela njihova nagradio"**, tj. da bi

primio od njih njihova dobra djela i poništio njihova loša djela, kao što Uzvišeni kaže:

"i da bi im od dobrote Svoje i više dao", tj. da bi primio od njih njihova dobra djela i višestruko ih za njih nagradio, kao što Uzvišeni kaže:

"Ko uradi dobro djelo, bit će deseterostruko nagrađen." Uzvišeni veli: **"A Allah će onome kome hoće dati i više"**, te zbog toga ovdje veli:

"a Allah daje kome hoće, bez računa."

وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَلُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيَعِ يَحْسِبُهُ
الظَّمآنُ مَاءً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُمْ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا وَوَجَدَ اللَّهُ عِنْدَهُ فُوقَهُ
حِسَابَهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٣٩﴾ أَوْ كَالَّذِينَ فِي بَحْرٍ مَّجِيٍّ يَبْشُرُهُمْ
مِّنْ فَوْقِهِ مَوَاجٌ مِّنْ فَوْقِهِمْ سَابُّونَ ظَلَمْتُمْ بَعْضُكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ
يَدَهُ لَمْ يَكْتُمِبْهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِن نُّورٍ ﴿٤٠﴾

"A djela nevjernika su kao priviđenje u ravnici u kojoj žedan vidi vodu, ali kad do tog mjesta dođe, ništa ne nađe - a zateći će kod njega Allaha i On će mu potpuno isplatiti račun njegov, jer Allah veoma brzo obračunava", (39) "ili su kao tmine nad dubokim morem koje prekrivaju talasi sve jedan za drugim, iznad kojih su oblaci, sve tmine jedne iznad drugih, prst se pred okom ne vidi - a onaj kome Allah ne da svjetlo neće svjetla ni imati." (40)

Ovo su dva primjera koja je Uzvišeni Allah, dž.š., naveo za dvije vrste nevjernika kao što je naveo primjere za dvije vrste munafika - licemjera, na početku sure "El Bekare". Ta dva primjera su: primjer vezan za vatru i vodu.⁴⁷⁸ Također je naveo primjere onih kada im je u srcima učvstio uputu i znanje kao što su u suri "Er-Ra'd" primjeri vatre i vode, o kojima smo govorili na mjestu predviđenom za to u ovom Tefsiru. Pošto ih Allah, dž.š., ovdje ponovo navodi, Allahu pripada svaka hvala i veličina, kazat ćemo što se tiče prvog od ova dva primjera⁴⁷⁹ on se odnosi na nevjernike koji su pozivali u svoje nevjerstvo i koji su računali da od toga nešto imaju, međutim, nisu imali od toga ništa. Njihov primjer je kao varka (fatamorgana) koja se vidi u udubljenjima Zemlje iz daljine, kao da je more sa ogromnom vodenom masom. Riječ "el-kiatu" je množina od riječi "kaun" što znači "nizija", "dno", "zaravan", "ponor", kao što je riječ "džarun" i "džiretun" - "komsšija". "el-kau" također ima još množina kao što je riječ "el-kian", slično kao što je "džarun", množina "džiran". To je ustvari, ravnasta, raširena i razastrta zemlja u kojoj se vidi

⁴⁷⁸ Ajeti od 13-20. u suri "El-Bekare".

⁴⁷⁹ U ajetu broj 17 u suri "Er-Rad".

"serab" - varka, fatamorgana koja se obično javlja u drugoj polovini dana.

A što se tiče riječi "el-al", ona također znači nemogućnost pravog viđenja, varku. Ovaj fenomen obično se javlja u prvom dijelu dana, a manifestuje se tako što se vidi voda između neba i zemlje. Pa kada doživi pojavu "serab" Onaj Koji treba vodu, misli da je to voda i ustremkuje se da je se napije, a kada joj se približi **"ništa ne nađe."** Isto tako je sa nevjernikom koji računa da je uradio neki dobar posao i da je time stekao nešto, ali kada Allah, dž.š., ispuni Svoje obećanje na Sunjem danu i pozove ga na obračun i razgovor o njegovim djelima, neće naći uopće ništa što će mu biti primljeno, bilo zbog neiskrenosti, bilo zbog neslijedenja propisa Šerijata kao što Uzvišeni kaže:

"I Mi ćemo pristupiti djelima njihovim koja su učinili u prah i pepeo ih pretvoriti" (25:23), pa ovdje kaže:

"a zateći će kod njega Allaha, i On će mu potpuno isplatiti račun njegov, jer Allah veoma brzo obračunava." Ovak prenose Ubej bin K'ab, Ibn Abbas i drugi. A u dva "Sahiha" kaže se da će jevreji na Sudnjem danu biti upitani: /345/ "Šta ste obožavali?" A oni će odgovoriti: "Obožavali smo 'Uzejra, sina Allahovog", pa će im se reći: "Lagali ste kada ste smatrali da Allah ima dijete, šta želite sada?", pa će reći: "O Gospodaru, ožednjeli smo, pa nas napoj." Reći će im se: "Zar ne vidite?" Pa će im se predstaviti Vatra kao da je krdo stoke koja se međusobno glože pa će oni nagnuti u tu gomilu u kojoj će se potpuno iznuriti i popadati. Ovo je primjer višestrukih nezalica. A što se tiče običnih nezalica, to su oni nepromišljeni brbljivci, koji oponašaju druge i koji se priklanjaju nevjerstvu, koji su gluhi i nijemi, koji ne promišljaju. Njihov primjer je kao primjer onih, kako kaže Uzvišeni:

"ili su kao tmine nad dubokim morem."

"...koje prekrivaju talasi sve jedan za drugim, iznad kojih su oblaci, sve tmine jedne iznad drugih, prst se pred okom ne vidi", tj. ne može se ni vidjeti od guste tmine. Ovo je primjer tipa - srca običnog nevjernika, nezalica, koji oponaša druge, koji ne zna stanje onoga ko ga vodi, a niti shvata gdje ide nego, kao što je rečeno u primjeru o nezalici kada bude upitan: "Gdje ideš?" On će reći: "Sa njima." A kada bude upitan: "A gdje oni idu?", reći će: "Ne znam kuda oni idu."

Ibn-Abbas, r.a., kaže u pogledu ajeta:

"koje prekrivaju talasi" da to znači "takvim zastorom kojim je zapečaćeno srce i sluh i vid", kao što Uzvišeni kaže:

"Allah je zapečatio srca njihova i uši njihove, a pred očima njihovim je koprena." (2:7)

Uzvišeni veli: **"a onaj kome Allah ne da svjetlo neće svjetla ni imati"**, tj. koga Allah ne uputi, on je propali nezalica, prevarant, nitkov, nevjernik, kao što Uzvišeni veli:

"Koga Allah u zabludu stavi, niko ga ne može na Pravi put uputiti." (7:186) A u pogledu onoga što je Uzvišeni rekao o vjernicima:

"Allah vodi ka svjetlosti Svojoj onoga koga On hoće." (24:35) Molimo Uzvišenog Allaha, dž.š., da prosvjetli naša srca nurom, da osvijetli našu vjeru nurom, da nas osvijetli i s desna i s lijeva, sa svih strana i da nam uzvisi naše svjetlo.

الْمُرْتَدَّ
اللَّهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرِ صَوْتٌ كُلُّ قَدْ عَلِمَ
صَلَاتَهُ وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَالِمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٤١﴾ وَاللَّهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿٤٢﴾

"Zar ne znaš da Allaha hvale svi koji su na nebesima i na Zemlji, a i ptice širenjem krila svojih; svi znaju kako će Mu se moliti i kako će ga hvaliti. A Allah dobro zna ono što oni rade." /41/ "Samo je Allahova vlast i na nebesima i na Zemlji, i Allahu se sve vraća." /42/

Uzvišeni obavještava da Njega slavi sve što je na nebesima i na Zemlji, tj. meleki, ljudi, džini, životinje pa čak i neorganske stvari, kao što Uzvišeni veli:

"Njega veličaju sedmera nebesa, i Zemlja, i oni na njima." (17:44) Pa Uzvišeni kaže: **"a i ptice širenjem krila svojih"**, tj. u stanju letenja slave svoga Gospodara, obožavaju Ga zahvaljujući Mu što ih je nadahnuo i uputio Sebi, a On zna šta one čine, te zbog toga Uzvišeni kaže:

"svi znaju kako će Mu se moliti i kako će Ga hvaliti", tj. svakog od njih On je uputio i ukazao mu njegov pravac i hod kojim će ići u svom obožavanju Allaha Uzvišenog. Zatim obavještava da je o svemu tome On potpuno upoznat i da Mu ništa ne može ostati skriveno, te zbog toga Uzvišeni veli: **"A Allah dobro zna ono što oni rade."**

Zatim Uzvišeni obavještava da samo Njemu pripada sva vlast na nebesima i na Zemlji, On je Vladalac Koji upravlja, Jedinu On je Bog Koji se obožava a Kome nije potrebno to obožavanje a niti ko može slijediti Njegovu vladavinu: **"i Allahu se sve vraća"**, tj. na Sudnjem danu, pa On na njemu sudi kako On hoće,

"da bi, prema onome kako su radili, kaznio one koji rade zlo." (53:31) Stvaralac i Vladalac, samo Njemu pripada vlast na dunjaluku i samo Njemu pripada hvala i na ovom i na budućem svijetu.

الْمُرْتَدَّ
اللَّهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرِ صَوْتٌ كُلُّ قَدْ عَلِمَ
صَلَاتَهُ وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَالِمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٤١﴾ وَاللَّهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿٤٢﴾

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ كُلَّ دَابَّةٍ مِّنْ مَّاءٍ فَمِنْهُمْ مَّنْ يَمْشِي عَلَى بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَّنْ يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَّنْ يَمْشِي عَلَى أَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٣﴾
 وَإِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ ﴿٤٤﴾

"Zar ne vidiš da Allah razgoni oblake, a onda ih spaja i jedne nad drugima gomila, pa ti vidiš kišu kako iz njih pada: On s neba, iz oblaka veličine brda, spušta grad, pa njime koga hoće pogodi, a koga hoće poštedi - blijesak munje Njegove gotovo da oduzima vid." /43/ "On čini da noć i dan naizmjenice nastupaju i u tome je, doista, pouka za one koji pamet imaju." /44/

Uzvišeni obavještava da On Svojom moći upravlja oblacima u početku kada ih začne, kada su oni još slabi, On ih razgoni **"a onda ih spaja"**, tj. sakuplja: **"i jedne nad drugima gomila"**, tj. umnožava ih zgušnjavanjem **"pa vidiš kišu"**, tj. vodu koja pada **"kako iz njih pada"**, tj. iz međuprostora oblaka. Uzvišeni kaže: **"On s neba, iz oblaka veličine brda, spušta grad"**, tj. učinio je ovdje da brda budu isto što su i oblaci, te Uzvišeni veli:

"pa njime koga hoće pogodi, a koga hoće poštedi", tj. ono što spušta sa nebesa dvije su vrste: kiša i grad (led), pa Uzvišeni kaže: **"pa njime koga hoće pogodi"** iz milosti prema njima

"a koga hoće poštedi", tj. otklanja od njih oblake preobilne kiše. Najvjerojatnije je da se riječima Uzvišenog **"pa njime pogodi"** željelo reći "gradom kao odmazdom prema onome kome hoće", kao što je rasipanje njihovih plodova sjetve i uništenja žetve njihove i drveća, a On također poštedi koga hoće iz milosti Svoje prema njima.

Uzvišeni veli: **"blijesak munje Njegove gotovo da oduzme vid"**, tj. od siline munje skoro da se oduzme vid, pa Uzvišeni veli:

"On čini da noć i dan naizmjenice nastupaju", tj. On upravlja njima, pa dužinom jednog skraćuje drugo dok ne postanu izjednačeni, zatim i od jednog i drugog produžuje ono što je bilo kratko a skraćuje ono što je bilo dugo, Allah, samo je On upravljač u tome, Svojom odredbom i Svojom moći, veličinom i Svojim znanjem

"i u tome je, doista, pouka za one koji pameti imaju", tj. pokazatelj Njegove uzvišenosti:

إن في خلق السموات والأرض واختلاف الليل والنهار آيات لِّأُولِي الْأَبْصَارِ

"U stvaranju nebesa i Zemlje i u izmjeni noći i dana su, zaista, znamenja za razumom obdarene", (3:190) i drugi ajeti

"Allah sve životinje stvara od vode, neke od njih na trbuhu puze, neke idu na dvije noge, a neka, opet hode na četiri; Allah stvara što hoće, jer Allah sve može." /45/

Allah, dž.š., Pominje Svoju potpunu moć i Svoju veličanstvenu vlast u Svom stvaranju različitih vrsta stvorenja, različitih oblika i boja, različitih načina kretanja i prebivanja, sve iz jedne te iste vode. Neke od njih puze na trbuhu kao što je zmija i slične njoj

"neke idu na dvije noge" kao što je čovjek i ptica

"a neka, opet, hode na četiri" kao što je stoka i druge životinje, te zbog toga Uzvišeni kaže: **"Allah stvara što hoće"**, tj. Svojom moći, jer ono što On hoće - to bude, a ono što neće - to ne bude, te zbog toga Uzvišeni veli: **"jer Allah sve može."**

لَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ مُّبِينَاتٍ وَاللَّهُ يَهْدِي مَن يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٦﴾

"Mi objavljujemo ajete jasne; a Allah ukazuje na Pravi put onome kome On hoće." /46/

Uzvišeni potvrđuje da je On objavio ovaj Kur'an kao odredbu, mudrosti i kao potpuno jasne i mudre primjere i da On vodi ka njihovom razumijevanju i promišljanju, i to one koji pameti, oštromnosti i razboritosti imaju. Zbog toga Uzvišeni veli:

"a Allah ukazuje na Pravi put onome kome On hoće."

وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّى فِئْتًا مِّنْهُمْ مَّنْ بَعْدَ ذَلِكَ وَمَا أُوْلَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِذْ أَدْعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذْ أَفْرَقَ مِّنْهُمْ مَعْزُومُونَ ﴿٤٨﴾ وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ ﴿٤٩﴾ أَفِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ أَمْ جَاءُوا أَمْ يَخَافُونَ أَنْ يَحِفَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ أَوْ يَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُوْلَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٥٠﴾ إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُوْلَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿٥١﴾ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشِ اللَّهَ وَيَتَّقْهُ فَأُوْلَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٥٢﴾

"A licemjери govore: 'Mi vjerujemo u Allaha i Poslanika i pokoravamo se' - zatim nekih od njih glave okreću; nisu oni vjernici." /47/ "Kad

budu pozvani Allahu i Poslaniku Njegovu da im On presudi, nekih od njih odjednom leđa okrenu"; /48/ "samo ako znaju da je pravda na njihovoj strani, dolaze mu poslušno" /49/ "Da li su im srca bolesna, ili sumnjaju, ili strahuju da će Allah i Poslanik Njegov prema njima nepravedno postupiti? Nijedno, nego žele da drugima nepravdu učine." /50/ "Kad se vjernici Allahu i Poslaniku Njegovu pozovu, da im On presudi, samo reknu: 'Slušamo i pokoravamo se!' - oni će uspjeti." /51/ "Oni koji se Allahu i Poslaniku Njegovu budu pokoravali, koji se Allaha budu bojali i koji od Njega budu strahovali - oni će uspjeti!" /52/

Uzvišeni obavještava o svojstvima munafika, tj. licemjera koji se javno pokazuju suprotno onome što skrivaju. Oni govore svojim jezicima:

"mi vjerujemo u Allaha i Poslanika i pokoravamo se" - zatim neki od njih glave okreću", tj. postupaju suprotno onome što govore, a govore ono što ne rade, te zbog toga Uzvišeni kaže: **oni nisu vjernici.** "Uzvišeni također kaže:

"kad budu pozvani Allahu i Poslaniku Njegovu da im On presudi", tj. kada se zatraži od njih da slijede Uputu onako kako ju je objavio Allah, dž.š., Svome Poslaniku, suprotstavljaju se pozivu i slijeđenju njega i ohole se. Zato u ovom pogledu Uzvišeni Allah, dž.š., kaže:

"Zar ne vidiš one koji tvrde da vjeruju u ono što se objavljuje tebi i u ono što je objavljeno prije tebe" (4:60) - i tako dalje ajet - "vidiš licemjere kako se od tebe savim okreću." (4:61) Semure prenosi merfu-hadis: /346/ "Ko bude pozvan vladaru (da mu sudi) pa se ne odazove, on je silnik koji nema prava", a Uzvišeni kaže:

"samo ako znaju da je pravda na njihovoj strani, dolaze mu poslušno", tj. ako presuda bude u njihovu korist, a ne protiv njih, dolaze poslušno i pokorno a to je značenje riječi Uzvišenog Allaha **"poslušno"**, a ako presuda bude protiv njih, suprotstavljaju joj se i pozivaju na neistinu, i više vole da poslušaju nekog drugog nego Poslanika, s.a.v.s., kako bi osigurali prođu svojim lažima i poslušnost onima koji u početku nisu vjerovali da je to Istina, nego da se ono slaže sa njihovim težnjama, te se zbog toga, ukoliko se njihove namjere izjalove, okreću se od njih drugom, te zato Uzvišeni veli:

"Da li su im srca bolesna" znači neće izići iz njih ono što oni hoće a da u njihovim srcima nije bolest kojoj su oni privrženi ili su njihova srca izložena sumnji u vjeru ili se plaše da će Allah i Njegov Poslanik nepravedno postupiti prema njima u vladanju. Kako god bilo, to je tvrdoglavo nevjernost, a Allah njih potpuno poznaje, zna ono čemu oni teže i naginju sa ovakvim svojstvima.

Uzvišeni kaže: **"Nijedno, nego žele da drugima nepravdu učine"**, tj. oni su nasilnici a Allah, dž.š., i Njegov Poslanik neovisni su od onoga što oni misle. Zatim Uzvišeni obavještava o svojstvima mumina, onih koji se odazivaju Allahu i Njegovu Poslaniku, onih koji ne teže drugoj vjeri i ne žele je, ne žele ništa osim Allahovog Kitaba i sunneta Njegovog Poslanika, s.a.v.s., pa Uzvišeni veli:

"Kad se vjernici Allahu i Poslaniku Njegovu pozovu, da im On presudi, samo reknu: 'Slušamo i pokoravamo se!'", tj. poslušno i pokornose ponašaju, te ih je Allah, dž.š., opisao kao one koji su uspjeli, pa Uzvišeni kaže: **"Oni će uspjeti."**

Katade veli: "Spomenuto nam je da je Ebu Ed-Darda' rekao: 'Nema islama osim sa pokornošću Allahu, a nema dobra osim u džemaatu,⁴⁸⁰ a savjetovanje (nasihat) je samo na Allahu, Njegovom Poslaniku, halifu i vjernicima uopće.' Uzvišeni kaže:

"Oni koji se Allahu i Poslaniku Njegovu budu pokoravali." Katade kaže pokoravajte se Allahu i Njegovu Poslaniku i onome što su naredili, a ostavite i okanite se onoga što su zabranili. Plašite se Allaha za prošle grijeha, a bojte se za buduće. Uzvišeni kaže: **"oni će postići ono što budu željeli"** što znači da su oni koji su postigli svako dobro, koji su sigurni od svakog zla i na dunjaluku i na ahiretu.

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ

أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ أَمَرْتَهُمْ لَيَخْرُجُنَّ قُلْ لَأَنْفُسُكُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حَمَلْتُمْ وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٥٣﴾

Licemjeri se zaklinju Allahom, najtežom zakletvom, da će sigurno ići u boj ako im ti narediš. Reci: "Ne zaklinjite se! Pokornost - zna se šta je!, Allah dobro zna ono što vi radite." /53/ Reci: "Pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku!" A ako se okrenete, on je dužan da radi ono što se njemu naređuje, a vi ste dužni ono što se vama naređuje, pa ako mu budete poslušni, bit ćete na Pravom putu - a Poslanik je jedino dužan da jasno obznani. /54/

⁴⁸⁰ Rekao sam: "Njegove riječi: 'nema dobra osim u džemaatu.' Ovo je granica i okvir džemaata odnosno zajednice koja se temelji na Istini, a to je ona koja je sukladna Kitabu i sunnetu, pojavno i suštinski, teoretski i praktično, a ne samo zajednica. To je dokaz dobra pa makar i samo jedna jedinka u društvu bila ta koja se pridržava propisa Kitaba i sunneta, to je zajednica koja odgovara riječima Uzvišenog: "Zaista je Ibrahim bio ummet..." pa makar mu protivrečili svi ljudi.

Uzvišeni obavještava o licemjerima koji su se bili zakleli Poslaniku, s.a.v.s., da će, ako im se naredi da ići u boj, ići u borbu, pa Uzvišeni Allah, dž.š., kaže:

"Reci: 'Ne zaklinjite se!'", tj. nema potrebe da se kunete. Uzvišeni kaže: **"Pokornost - zna se šta je!"**, tj. vaša pokornost je poznata jer je ne slijedi i ne prati djelo. To su samo prazne riječi, vaše zaklinjanje je lažno kao što Uzvišeni kaže:

"oni vam se zaklinju zato da biste bili zadovoljni njima." (9:96)

Uzvišeni veli: **"zaklanjaju se iza zakletvi svojih" (57:16)**, kao i:

"Allah dobro zna ono što vi radite", tj. On je vrlo dobro upoznat o onome kome se vi pokoravate a kome se suprostavljate pa nema koristi od vašeg javnog pokazivanja pokornosti, a niti od onoga što tajite a što je suprotno od onog što pokazujete. Allah, zaista, neće osigurati prođu toj prevari jer On je potpuno upoznat o svim tajnama Svojih robova i onda kad ih javno pokazuju kao suprotne. Zatim Uzvišeni Allah, dž.š., veli:

"Reci: 'Pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku'", tj. slijedite Kitab i sunnet.

Uzvišeni veli: **"A ako se okrenete"**, tj. ako napustite ono sa čime vam je došao Poslanik,

"on je dužan da radi ono što se njemu naređuje", tj. da dostavi Objavu

"A vi ste dužni da radite ono što se vama naređuje", tj. da to prihvatite i sprovedete u praksi **"pa ako mu budete poslušni, bit ćete na Pravom putu"**, a to zbog toga jer on poziva Pravom putu. Uzvišeni veli:

"a Poslanik je jedino dužan da jasno obznani" u smislu riječi Uzvišenog: **"tvoje je da objavljuješ, a Naše da tražimo polaganje računa." (13:40)**, a također Uzvišeni kaže:

"Ti poučavaj - tvoje je da poučavaš" "ti vlasti nad njima nemaš!" (88:21,22)

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَن كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٥٨﴾

"Allah obećava da će one među vama koji budu vjerovali i dobra djela činili sigurno namjesnicima na Zemlji postaviti, kao što je postavio namjesnicima one prije njih, i da će im zacijelo vjeru njihovu učvrstiti, onu koju im On želi, i da će im sigurno strah sigurnošću zamijeniti; oni će samo Meni ibadet činiti, i neće druge Meni ravnim smatrati. A oni koji i

poslije toga budu nezahvalni - oni su pravi grješnici." /55/

Ovo je obećanje od Uzvišenog Allaha i Njegovog Poslanika, s.a.v.s., da će učiniti da umet zavlada ljudima i da će njime popraviti red na Zemlji, da će im potčiniti ljude, da će im zamijeniti strah sigurnošću i vlašću, a što je Uzvišeni - Njemu slava, hvala i svako dobročinstvo pripada - već učinio, te je Allahov Poslanik, s.a.v.s., osvojio Meku, Hajber, Bahrejn i cijeli Arapski poluotok i cijeli Jemen. Uzeo je džiziju od obožavalaca vatre u mjestu Hedžr, zatim od nekih krajeva u Siriji i njenoj okolici, zatim od Heraklija i El-Mukavkasa, te kraljeva Omana i negusa - kralja Abesinije, čiji je vladar nakon Nedžaša postao musliman - kralj Ashama, Allah mu se smilovao i milostiv mu bio.

Zatim je na vlast došao Ebu-Bekr es-Siddik pa je objedinio te razbacane krajeve nakon smrti Alejhiselama. Arapski poluotok učinio je podložnim, zatim je osvojio jedan dio Perzije pod komandom Halida ibn Velida i osvojio je Basru i Damask, te Havran, pod komandom Ebi-Ubejde. Zatim je osvojio Misir - Egipat, pod komandom vojskovođe Amr ibn Asa - Allah bio zadovoljan sa svima. Allah, dž.š., je nadahnuo Ebu-Bekra es-Siddika da za halifu odredi Omera el-Faruka, koji je nakon njega izdao naredbu, te je u njegovo doba potpuno osvojena Sirija, Egipat i većina pokrajina Perzije i porazio je Kisru i protjerao ga u zadnju pokrajinu njegovog carstva, pa je car pobjegao u Konstantinopol, a sav njihov imetak potrošio je na Božijem putu.

Zatim se država za vrijeme Osmana proširila na Daleki istok i zapad zemlje, te je osvojen Maroko na Mediteranskom moru, a na istoku zemlje Irak, Horasan i Ahvaz. Muslimani su izvojevali izuzetno značajnu pobjedu nad Turcima, te je Allah, dž.š., ponizio njihovog kralja (Hakan), a u vezi s ovim i u sahih-hadisima iznosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

/347/ "Allah, dž.š., mi je poravnao Zemlju tako da sam vidio njene istoke i njene zapade. Moj će ummet zaposjesti zemlju koja je meni pokazana", pa evo nas, mi raspoložemo i posjedujemo ono što nam je Allah i Njegov Poslanik obećao. A Istinu rekao je Allah i Njegov Poslanik, molimo Uzvišenog Allaha da učvrsti našu vjeru u Njega i Njegovog Poslanika, s.a.v.s., da Mu budemo zahvalni na način na koji je On zadovoljan sa nama.⁴⁸¹

⁴⁸¹ Rekao sam: "Da... Ovo je bilo onda kada su se muslimani držali Kitaba i sunneta. Uzvišeni Allah im je osvojio zemlju i pokorio im robove. Ali, nažalost, mi, današnji muslimani, usprkos tome što se naše zemlje protežu na istok i zapad i usprkos našem broju mi smo u svim našim zemljama potčinjeni na direktan ili indirektan način nevjernicima, pa čak su i židovi, prokletstvo na njih okupirali Kuds i osnovali i utemeljili svoju državu na tlu Palestine, zavladao su i okupirali dijelovima Egipta, Jordana i Sirije, a sve to jer smo mi muslimani samo po imenu?!?! Sudimo, ali ne po onome kako nam je Allah, dž.š., objavio, ne slijedimo Kitab a ni sunnet otvoreno i javno se suprotstavljamo Allahu, kršimo Allahove obaveze i Njegovu

El Berra' bin Azib kaže: "Kada je obavljen ajet:

... 'Alah obećava da će one među vama koji budu vjerovali i dobra djela činili...' 'bili smo veoma zaplašeni, tj. bili su uplašeni toliko da su i večeri i jutro dočekivali sa oružjem u ruci.

"Jedan od ashaba upitao je: /348/ 'O Božiji Poslaniče: Ima li kraja ovome, dokle ćemo se plašiti ovako? Hoće li nam doći dan u kome ćemo biti sigurni i u kome ćemo moći odložiti oružje', a Božji Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Samo strpljivošću možete doći do toga, nećete to postići sve dok neko između vas ne bude sjedio u velikom društvu u kome neće biti ništa željezno"', pa je Uzvišeni objavio ovaj plemeniti ajet:

... "Allah obećava da će one među vama koji budu vjerovali i dobra djela činili ..." kao što Uzvišeni kaže:

"i sjetite se kad vas je bilo malo, kad ste na Zemlji bili potlačeni - bojali ste se da vas ljudi ne pohvataju, pa vam je On sklonište dao i Svojom pomoći vas pomogao i plijenom vas opskrbio da biste bili zahvalni." (8:26)

Uzvišeni kaže: **"i da će im zacijelo vjeru njihovu učvrstiti, onu koju im On želi."** Ahmed prenosi od Ebi bin K'aba, pa kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: /349/ 'Obraduj ovaj ummet visokim položajem i ugledom, vjerom i pobjedom, čvrstinom na Zemlji, pa ko je radio djela ahireta za dunjaluk, na ahiretu neće imati u njima nikakva udjela.'"

Uzvišeni veli: **"oni će samo Meni ibadet činiti, i neće druge Meni ravnim smatrati"**, objašnjava ga kako je naveden u Sahih-zbirkama hadisom koga prenosi Katade od Enesa da je Muaz ibn Džebel pričao, pa kaže: /350/ "Jahao sam na magarcu i slijedio Allahovog Poslanika tako da između mene i njega nije bilo drugih putnika, pa me on zovnu i reče: 'O Muaze!', a ja rekoh: 'Odazivam ti se, o Allahov Poslaniče, i pokoravam ti se.' Zatim je prošlo nešto vremena, a on me ponovo zovnu: 'O Muaz ibn Džebele!' Odgovorio sam: 'Odazivam ti se, o Božiji Poslaniče, i pokoravam ti se.', zatim je ponovo prošlo nešto vremena a on ponovo pozva: 'O Muaz Ibn Džebele!', a ja opet rekoh: 'Odazivam ti se, o Božji Poslaniče, i pokoravam ti se.' a on reče: 'Znaš li koje pravo ima Allah nad svojim robovima?' Odgovorih: 'Allah i Njegov Poslanik to najbolje znaju', a on tada reče: 'Allahovo pravo nad Njegovim robovima je da samo Njega obožavaju i da Mu nikoga i ništa ne pridružuju.' To reče, a zatim je opet prošlo nešto vremena i tek onda me zovnu: 'O Muaz Ibn Džebele!' Ja ponovo rekoh: 'Odazivam ti se, **"moći suprotstaviti Njemu** o Božiji Poslaniče, i pokoravam ti se.', a on tada reče: 'Znaš li koje pravo

pripada Allahovim robovima kod Allaha, dž.š., ako ovako budu radili?' Odgovorih: 'Rekao sam, Allah i Njegov Poslanik to najbolje znaju', a on reče: 'Pravo robova kod Allaha, dž.š., je da ih ne kazni kad budu proživljeni.'

Uzvišeni kaže: **"A oni koji i poslije toga budu nezahvalni - oni su pravi grješnici"**, tj. onaj ko odustane od pokornosti Meni nakon toga, odustao je od naredbe svoga Gospodara, a to će mu biti dovoljno veliki grijeh.

Ashabi su, Allah bio zadovoljan njima, bili najispravniji ljudi nakon Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u pogledu pridržavanja naredbi Uzvišenog Allaha, dž.š., i pokornosti Njemu. Njegove pobjede bile su u skladu sa njihovim djelima, a kad su se ljudi, nakon ashaba, manje i nedovoljno pridržavali propisa i odredbi opala je i njihova trijumfalnost, shodno njihovim djelima. U dva "Sahiha" navodi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /351/ "Neprestano će dio moga ummeta vidno i jasno biti na Istini, neće im moći naštetiti oni koji ih ponižavaju a niti oni koji im se suprotstavljaju, sve do Sudnjeg dana", a prema jednom predanju: "sve dok ne dođe Allahova odredba, a oni još uvijek budu pri tome." Prema drugom predanju: "sve dok se ne budu borili sa Dedžalom", a prema trećom predanju: "Sve dok im ne dođe Isa, a.s., sin Merjemin, a oni se uporno budu pridržavali Istine." Sve ove predaje ispravne su i međusobno se ne suprotstavljaju.

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا
الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تَرْحَمُونَ ﴿٥٦﴾ لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا
أَمْجِرِينَ ﴿٥٧﴾ الْأَرْضُ وَمَا عَلَيْهَا أَلْهَمْنَاهُ لِنَبِيِّنَا وَأَوَّحَيْنَا
إِلَيْهِ الْكَلِمَ الْبُرْهَانِ ﴿٥٨﴾

"A vi namaz obavljate i zekat dajite i Poslaniku poslušni budite da bi vam se ukazala milost." /56/ "Nikako ne misli da će se nevjernici moći suprotstaviti Njemu na Zemlji; njihovo boravište bit će Vatra, a ona je, zaista, grozno prebivalište." /57/

Uzvišeni, Njemu slava, naređuje Svojim robovima da obavljaju namaz samo Njemu, Jedinom, i da daju zekat na propisani način i za Allahovo zadovoljstvo a to predstavlja dobročinstvo prema njihovim slabim i siromašnim stvorenjima koji slijede Put koji im je postavio Allahov Poslanik, s.a.v.s., i koji napuštaju ono što ih odvraća od njega težeci Allahovom, dž.š., zadovoljstvu i Njegovoj milosti.

Uzvišeni kaže: **"Nikako ne misli"**, tj. ne misli, o Muhammede, da **"će nevjernici"**, tj. oni koji ti se suprotstavljaju i koji te niječu

"na Zemlji", tj. neće se oduprijeti Allahu, dž.š., nego je Allah, dž.š., Moćan i kaznit će ih najžešćom kaznom, te zbog toga kaže: **"njihovo boravište"**, tj. na ahiretu **"bit će Vatra, a ona je, zaista, grozno**

oporuku. Zbog toga nas Allah, dž.š., kuša gladu, strahom i poniženjem, a sve to stoga jer smo to zaradili svojim rukama i jer smo odustali od mnogo čega. Uukoliko želimo da se vratimo našoj svijetloj prošlosti, prvo se trebamo vratiti Allahovom, dž.š., Zakonu i Njegovoj ispravnoj vjeri, Pravom putu.

prebivalište", tj. grozno li je to utočište, utočište nevjernika, grozna li je ta odluka i okrilje.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
لَيْسَ عَلَيْكُمْ مَلَكٌ أَيْمَنُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ
تِلْكَ مَرْثَىٰ مَنْ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهِيرَةِ
وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ تِلْكَ عَوْرَتُكُمْ لَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ
جُنَاحٌ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ عَلَىٰ بَعْضِ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ
اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٨﴾ وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمْ
الْحُلُمَ فَلْيَسْتَعِذُوا كَمَا أَسْتَعِذُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ
آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٩﴾ وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ الَّتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا
فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ
يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٦٠﴾

"O vjernici, neka od vas u tri slučaja zatraže dopuštenje da vam uđu oni koji su u posjedu vašem i oni koji još nisu spolno zreli: prije jutarnjeg namaza i kada u podne odložite odjeću svoju, i poslije obavljanja noćnog namaza. To su tri doba kada niste obučeni, a u drugo doba nije ni vama ni njima grijeh, ta vi jedni drugima morate ulaziti. Tako vam Allah objašnjava propise! A Allah sve zna i Mudar je." /58/ "A kad djeca vaša dostignu spolnu zrelost, neka onda uvijek traže dopuštenje oni stariji od njih; tako vam Allah objašnjava propise! A Allah sve zna i Mudar je." /59/ "A starim ženama koje ne žude više za udajom nije grijeh da odlože ogrtače svoje, ali ne pokazujući ona mjesta na kojima se ukrasi nose; a bolje im je da budu krjeposne. Allah sve čuje i sve zna." /60/

Ovi plemeniti kur'anski ajeti obuhvaćaju traženje dozvole od svojih bližnjih, jednih od drugih. Ono što je izneseno na početku sureta jeste traženje dozvole stranaca, jednih od drugih. Allah, dž.š., naredio je vjernicima da od njih dozvolu traže njihove sluge i oni koji su u njihovoj vlasti i emanetu, te njihova djeca koja nisu još dostigla spolnu zrelost i to u tri slučaja: (prvi) prije namaza⁴⁸², u ranim jutarnjim časovima, jer ljudi u to vrijeme obično spavaju u svojim posteljama.

"i kada u podne odložite odjeću svoju", tj. u popodnevnom časovima odmora, jer čovjek obično skida i odlaže odjeću u takvom slučaju bivajući sa

svojom ženom (drugi). "i poslije obavljanja noćnog namaza", jer je to vrijeme spavanja pa je naredeno slugama i djeci da ne ulaze u prostorije u ovakvim slučajevima bojeći se da čovjek ne bude sa svojom suprugom u spolnom odnosu ili stanju sličnom tome (treći slučaj). Zbog toga Uzvišeni veli:

"To su tri doba kada niste obučeni, a u drugo doba nije ni vama ni njima grijeh", tj. ako bi se našli u gore spomenutom stanju van pomenutih trenutaka, nije vam grijeh ako to budete činili, a ni njima ako budu željele, jer im je On dozvolio da stupe u spolne odnose i jer oni u obavljanju svakodnevnih poslova kruže oko vas i slično tome. Onima koji kruže oprostiti će se ono što se neće oprostiti onima koji ne kruže. Iako je ovaj ajet bio vrlo precizan, postupanje ljudi po njemu je bilo vrlo malo, a Abdullah bin Abbas im to nije odobravao. Ebu-Davud prenosi od Abdulaha bin Jezida da je čuo Ibn-Abbasa da govori: "Većina ljudi ne vjeruje u ajet o traženju dozvole, a ja naređujem svojoj sluškinji da traži dozvolu od mene." Eš-S'abi kaže: "Nije dokinuto, a dokaz da taj ajet nije dokinut su riječi Uzvišenog:

"tako vam Allah objašnjava propise Svoje a Allah sve zna i Mudar je." Zatim Uzvišeni kaže:

"A kada djeca vaša dostignu spolnu zrelost, neka onda uvijek traže dopuštenje za ulazak kao što su tražili dopuštenje oni stariji od njih." Kada djeca dostignu spolnu zrelost, dužna su i obavezna da traže dopuštenje za ulazak u svim stanjima i vremenima, pa i onda kada niste u pomenuta tri stanja i vremena. Uzvišeni kaže:

"Kao što su tražili dopuštenje stariji od njih"; to znači kao što su tražili dok su bili djeca, prije nego su dostigli spolnu zrelost. A kada dostignu spolnu zrelost uvijek su obavezni da traže dozvolu za ulazak. Uzvišeni kaže:

"a starim ženama", tj. onima kojima su prestali menstrualni procesi i koje više ne mogu radati, **"koje više ne žude za udajom"**, tj. kojima nije stalo do ukrašavanja i kićenja kako bi se udale, **"nije im grijeh da odlože ogrtače svoje, ali ne pokazujući ona mjesta na kojima se ukrasi nose"**, tj. nisu obavezne da se skrivaju u ogrtače, kao što su to obavezne druge žene, tj. da stavljaju i nose duge haljine i ogrtače, ali ne treba da pokazuju mjesta na kojima se nose ukrasi, kao što Uzvišeni kaže:

"a bolje im je da budu krjeposne", tj. ako budu nosile odjeću i pokrivala mjesta koja se pokrivaju, iako im je dozvoljeno da ne nose, bolje im je i vrednije da to rade,

"a Allah sve čuje i zna."

⁴⁸² Rekao sam: "Vrijeme sabahske molitve. El-gadat vrijeme je između zore i izlaza sunca, a ovdje se željelo reći da se ne ulazi prije sabahske molitve.

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا
 عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا
 مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ
 أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ
 أُخْوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَلَائِكُمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَأَوْ صَدِيقِكُمْ لَيْسَ
 عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا
 عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبْرَكَةٌ طَيِّبَةٌ كَذَلِكَ بَيِّنٌ لِلرَّحْمَةِ
 الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦١﴾

"Nije grijeh slijepcu, niti je grijeh hromu, niti je grijeh bolesnu, a niti vama samima da jedete u kućama vašim, ili u kućama očeva vaših, ili u kućama matera vaših ili u kućama braće vaše, ili u kućama sestara vaših, ili u kućama stričeva vaših, ili u kućama tetaka vaših po ocu, ili u kućama daidža vaših, ili u kućama tetaka vaših po materi, ili onih čiji su ključevi u vas ili u prijatelja vašeg; nije vam grijeh da jedete zajednički ili pojedinačno. A kad ulazite u kuće, vi ukućane njene pozdravite pozdravom od Allaha propisanim, blagoslovljenim i uljudnim. Tako vam Allah objašnjava propise, da biste se opametili!"
 /61/

Ono što se željelo reći ovdje je: ljudi su se ustručavali da jedu sa slijepcem jer on ne vidi hranu i ljepote koje se nalaze u njoj, a možda su prethodnici njihovi tako postupali. Također su isto smatrali i u pogledu hromog, jer on ne može sjediti pa njegovo mjesto ostaje upražnjeno, također bolesnik ne ispunjava uvjete u pogledu ishrane kao drugi, te su oni smatrali mrskim i odvratnim da jedu sa njima kako ne bi prema njima učinili nepravdu, te im je Allah, dž.š., objavio ovaj ajet dozvoljavajući im to. Također čovjek može da ulazi u kuću svoga oca, ili svoje sestre, ili svoga sina te da ga žena posluži hranom. Neće jesti ukoliko domaćin nije prisutan, te stoga Uzvišeni kaže u ovom ajetu

"nije grijeh slijepcu ..."

Uzvišeni kaže: **"a ni vama samima da jedete u kućama vašim."** Ovo je spomenuto ovako jer treba da bude pokazatelj da se prema drugom bude ljubazan i da bi se izjednačilo ono što se kasnije navodi u propisu a to obuhvata kuće sinova jer se ovo ne odnosi na njih. Ovo također ukazuje na to da onaj ko preseli znači da je imetak njegovog djeteta u osnovi imetak njegovog oca. U "Sunenima" i u drugim izvorima navodi se da je Allahov Poslanik,

s.a.v.s., rekao: /352/ "Ti i tvoj imetak pripadate tvome ocu"

Uzvišeni kaže: **"ili u kućama očeva vaših, ili u kućama matera vaših"** i tako dalje, kako Allah kaže u ajetu

" ili u onih čiji su ključevi u vas." Ovo je jasno samo po sebi. Ukazuje na obavezu međusobnog pomaganja bližnjih kao što je naročito istaknuto u mezhebima Ebu-Hanife i Ahmeda. A riječima Uzvišenog Allaha, dž.š.:

"ili u onih čiji su ključevi u vas" misli se na slugu muškarce, robove i dvorske nadzornike te upravitelje; ne treba da odbijete da jedete hranu ako vas pozovu sa namjerom da učine dobročinstvo. Aiša, r.a., u pogledu ovoga kaže: "Muslimani su običavali da ostavljaju svoje ključeve povjerenicima koji su im osiguravali hranu koja im je bila potrebna u vrijeme kada su oni bili odsutni, a njihovi povjerenici su se ustručavali i reagovali jer im dozvola za to nije davana dragovoljno pa je Allah, dž.š., objavio: **"ili u onih čiji su ključevi u vas"**, a također Uzvišeni kaže: **"ili u prijatelja vašeg"**, tj. u kućama vaših prijatelja i drugova nije vam grijeh da jedete kod njih ako znate da im to neće umanjiti i otežati im i u koliko oni to ne osjećaju mrskim. Uzvišeni kaže:

"nije vam grijeh da jedete zajednički ili pojedinačno." Osjećali su tjeskobu i neprijatnost i sustezali su se da jedu hranu onda kada bi se neko našao kod njih, pa im je to Allah, dž.š., dozvolio rekavši:

"nije vam grijeh da jedete zajednički ili pojedinačno." Ovo je dozvola Uzvišenog Allaha da čovjek može jesti sam, a i u društvu. Ukoliko jede u društvu to je beričetnije.

Uzvišeni veli: **"a kad ulazite u kuće vi ukućane njene pozdravite"**, znači: pozdravljajte jedni druge međusobno. Džabir ibn Abdullah kaže: "Kada uđete kod svojih ukućana, pozdravite ih od Allaha propisanim, blagoslovljenim i uljudnim pozdravom." A Ebu Ez-Zubejr kaže: "Svi treba da otpozdrave.

Mudžahid kaže: "Kada uđeš u džamiju, reci selam i pozdrav na Allahovog Poslanika, a kada uđeš kod ukućana, isto tako ih pozdravi, a ako uđeš u kuću a u njoj nema niko, reci: 'Selam i pozdrav na nas i na sve dobre Alahove robove!'" Katade kaže: "Kada uđeš kod svojih ukućana, pozdravi ih, a kada uđeš u kuću u kojoj nema nikog, reci: 'Selam i pozdrav na nas i na Allahove dobre robove', jer je tako on naredio i pričao nam je da mu meleki otpozdravljaju. Hafiz Ebu-Bekr el-Bezzar prenosi od Enesa i kaže: /335/ "Allahov Poslanik, s.a.v.s., oporučio je pet stvari, rekavši: "O Enese, kad uzimaš abdest, uzimaj ga propisno i potpuno, Allah će ti produžiti život; lijepo pozdravi koga sretnoš od moga ummeta, Allah će ti umnožiti dobra djela; a kada ulaziš - znači u svoju kuću - pozdravi svoje ukućane, Allah će ti umnožiti i uvećati dobro u tvojoj kući; klanjaj Kurban-bajram namaz jer to je namaz onih koji se kaju i vraćaju a bili su prije

tebe. O Enese, smiluj se nemoćnom i mladom, poštuj i uvažavaj starijeg - bit ćeš jedan od mojih pratilaca na Sudnjem danu!" Uzvišeni kaže:

"Tako vam Allah objašnjava propise, da biste se opametili"; ovo je upozorenje Uzvišenog Allaha Svojim robovima i djelotvorno objašnjenje njima ajeta kako bi se prema njima ponašali i upravljali i kako bi ih shvatili, ne bi li se opametili.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَلِذَلِكَ نُوَاعِيهِمْ عَلَىٰ أَمْجَامٍ لَّمْ يَذُهِبُوا حَتَّىٰ يَسْتَضِئُوا مِنَ اللَّهِ
يَسْتَضِئُونَ مِنَ اللَّهِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِذَا أَسْتَضِئُوا مِنَ اللَّهِ
لَبِغْضِ شَأْنِهِمْ فَأَذَنٌ لَّنْ شِئْتُمْ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ
عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٦٦﴾

"Pravi vjernici samo su oni koji u Allaha i Njegova Poslanika vjeruju, a koji se, kad su s njima na kakvom odgovornom sastanku, ne udaljuju dok od njega dopuštenje ne dobiju. Oni koji od tebe traže dopuštenje, u Allaha i Poslanika Njegova, doista, vjeruju. I kad oni zatraže dopuštenje od tebe zbog kakva posla svoga, dopusti kome hoćeš od njih, i zamoli Allaha da im oprostí jer Allah prašta i On je Milostiv." /62/

I ovo je također primjer lijepog odgoja i uljudnosti kojima Allah, dž.š., upućuje Svoje robove koji vjeruju u Njega. Kao što im je naredio da traže dopuštenje pri ulasku i dolasku, također im je naredio da traže dopuštenje za izlazak i pri odlasku, naročito ako se radi ostvari koja je od zajedničkog interesa, kao kada se sastaju sa Resulullahom, neka je salavat i selam na njega. Zatim je Uzvišeni Allah, dž.š., naredio Poslaniku, s.a.v.s., da mu ako neko od njih zatraži dopuštenje, dozvoli ukoliko to želi, zbog toga Uzvišeni, a slava Njemu, kaže:

"dopusti kome hoćeš od njih, i zamoli Allaha da im oprostí."

Ebu-Davud prenosi od Ebu-Hurejrea i kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: /354/ 'Kad neko od vas dođe na neko mjesto neka nazove selam, a i kada želi da ustane neka nazove selam, jer prvi selam nije ništa važniji od drugog.'" Ovako prenose En-Nesai i Et-Tirmizi i kažu da ovaj hadis spada u kategoriju hasen-hadisa.

لَا تَجْعَلُوا دَعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدَعَاءِ بَعْضِكُمْ
بَعْضًا قَدِيعًا لِّمَن لَّا يَسْأَلُونَ مِنْكُمْ لَوْ أَدَّأْتُمْ فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ
يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦٦﴾

"Ne činite dozivanje Poslanika među vama kao dozivanje koje vi jedni drugima upućujete; Allah sigurno zna one među vama koji se kradom izvlače. Neka se pripaze oni koji postupaju suprotno naređenju Njegovu, da ih iskušenje kakvo ne stigne ili da ih patnja bolna ne snađe." /63/

Ibn-Abbas prenosi: "Bili su uobičajili govoriti: 'O Muhamede, o Ebul-Kasime!', pa im je Uzvišeni Allah, dž.š., to zabranio veličajući Svoga Poslanika, s.a.v.s., i kaže: 'Govorite: 'O nebijjalah, o Resulullah''", kao što Uzvišeni kaže:

"O vjernici, ne dižite glasove svoje iznad Vjerovjesnikova glasa i ne razgovarajte s njim glasno, kao što glasno jedan s drugim razgovaraate, da ne bi bila poništena vaša djela, a da vi i ne primijetite." (49:2) - pa dalje Uzvišeni nastavlja govor - **"Većina onih koji te dozivaju ispred soba nije dovoljno pametna" (49:4)** **"A da su se oni strpjeli dok im ti sam izađeš, bilo bi im bolje" (49:5)**. Sve ovo se odnosi na lijepo ponašanje pri komuniciranju s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., u razgovoru i govoru s njim, u njegovom prisustvu, kao što im je naredeno da daju sadaku prije nego što počnu upućivati dove za ispunjenje želja.

Uzvišeni kaže: **"Allah sigurno zna one među vama koji se kradom izvlače"**. Mukatil bin Hajjan kaže da su to munafici, dvoličnjaci, kojima je teško pala hutba koju su slušali u petak za vrijeme džuma-namaza, pa su se kradom izvlačili između nekih ashaba Allahovog Poslanika, s.a.v.s., dok nisu izašli iz džamije, a nije dobro za čovjeka da izlazi iz džamije bez dozvole Allahovog Poslanika sa džuma-namaza nakon što Poslanik počne hutbu.

Uzvišeni kaže: **"Neka se pripaze oni koji postupaju suprotno naređenju Njegovu"**, tj. naređenju Allahovog Poslanika, s.a.v.s., njegovog načina, njegovog sunneta i njegovog Šerijata. Treba da se vaše riječi i vaša djela mjere prema riječima i djelima njegovim, pa ako se budu slagali to će mu biti prihvaćeno, a ko suprotno postupi to će se negativno odraziti na njegove riječi i njegova djela, bez obzira ko to bio. Slično kao što je navedeno u dva "Sahiha" te drugim zbirkama, gdje se iznosi da je Allahov Poslanik rekao: /355/ "Ko uradi neki posao a nije sukladan 'našoj stvari', to mu se odbacuje", tj. neka se obavezno zabrine i zaplaši, tajno i javno, onaj koji postupi suprotno sunnetu Allahovog Poslanika, s.a.v.s.,

"da ih iskušenje kakvo ne stigne", tj. u njihovim nevjerničkim srcima, ili dvoličnjačkim, ili kakvim novotarijskim,

"ili da ih patnja bolna ne snađe", tj. na dunjaluku, ubistvom, ili kakvim šeriatskim sankcijama, ili zatvorom i slično tome. U tom smislu imam Ahmed prenosi od Ebu-Hurejrea i kaže: "Allahov Poslanik,

s.a.v.s., kaže: /356/ 'Moj primjer i primjer vas je kao primjer čovjeka koji je naložio vatru pa kada je ona osvijetlila njegovu okolinu, počeli su se skupljati leptirovi, ova slabašna stvorenja i padati u Vatru dok nisu svi u nju upali. On ih je sprečavao, ali nije uspio da ih spriječi. Tako je primjer mene i vas. Ja sam taj koji vas odvrća od Vatre, daleko od nas bila, ali vi me savladavate i ulazite u nju.'" Ovaj hadis bilježe Buharija i Muslim kao predaju Abdur-Rezzaka.

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قَدِيمًا مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ وَيَوْمَ
يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٦٤﴾

"Allahovo je sve što je na nebesima i na Zemlji, On sigurno zna kakvi ste vi, i On će ih obavijestiti o svemu što su uradili na Dan kad se budu Njemu vratili. A Allah sve dobro zna!"
/64/

Uzvišeni obavještava da je On Posjednik nebesa i Zemlje, On zna sve što je tajno i vidljivo, On zna šta rade Njegovi robovi i tajno i javno pa kaže:

"On sigurno zna kakvi ste vi". A riječ "kad" potvrđuje ono što je apsolutno sigurno i što je Istina⁴⁸³, kao što je ranije rekao:

"Allah sigurno zna one među vama koji se kradom izvlače" (24:63) a Uzvišeni također kaže:

"Vidimo Mi kako sa žudnjom bacaš pogled ..." (2:144), kao što Uzvišeni kaže: **"On sigurno zna kakvi ste vi"**, tj. On zna ono što vi njemu pokazujete, ništa, pa ni koliko atom, Njemu ne izmiče, kao što Uzvišeni kaže:

"U Njega su ključevi svih tajni, samo ih On zna, i On jedini zna šta je na kopnu i šta je u moru, i nijedan list ne otpadne, a da On za nj ne zna; i nema zrna u tminama Zemlje niti ičeg svježeg niti ičeg suhog, ničeg što nije u jasnoj Knjizi" (6:59), a ajeti i hadisi u pogledu ove problematike su mnogobrojni.

Uzvišeni veli: **"na Dan kad se budu Njemu vratili"**, tj. na Dan kada će se sva stvorenja vratiti Allahu, dž.š., a to je Sudnji dan

"i On će ih obavijestiti o svemu što su radili", tj. obavijestit će ih o svemu onome što su učinili na dunjaluku, bilo to veliko ili neznatno, malo, kao što Uzvišeni kaže:

"... govorit će: 'Kakva je ovo knjiga, ni mali ni veliki grijeh nije propustila, sve je nabrojala!' i naći će upisano ono što su radili. Gospodar tvoj neće nikome nepravdu učiniti." (18:49), te zbog toga ovdje Uzvišeni kaže:

"i On će ih obavijestiti o svemu što su radili na Dan kad se budu Njemu vratili. A Allah sve dobro zna".

Kraj skraćenog tumačenja poglavlja 'En-Nur' - 'Svjetlost'

Molimo Uzvišenog Allaha da ovo upiše u naša dobra djela.

Njemu pripada hvala i veličina.

Molimo Uzvišenog Allaha, dž.š., da nam sve učini onim čime je On zadovoljan, Njemu slava, da odstrani od nas pogreške i zablude, Allah je Jedini Koji uspeva i na početku i na kraju, hvala pripada Gospodaru svjetova.

⁴⁸³ Rekao sam: svaka rječca (kad) kad se upotrijebi uz glagol u sadašnjem vremenu, a značenje glagola se odnosi na Božije Biće, onda glagol označava ono što je apsolutno sigurno, za razliku od situacije ako se značenje glagola odnosi na stvorenja, onda on znači "umanjivanje", kao što je to poznato iz sintaksičko-gramatičkih pravila arapskog jezika.

